

DEN GUDDOMMELIGE SKRYDEN

© Lars Rasmussen 2014

Det kan komme op i mennesker, at de tror, de er guder. De føler sig pludselig på størrelse med hele universet, æder månen, rider på skyerne, sparker Vorherre i røven. Jeget vokser og fylder alt, duet eksisterer ikke længere, guder reduceres til bipersoner. Når folk føler trang til at delagtiggøre andre i dette pragtfulde overmod, fremkommer som resultat en bralren, der udgør en hel genre for sig selv, farverig og forbløffende. Jeg kalder den for guddommelig skryden, og denne artikel består i hovedsagen af indsamlede eksempler fra vidt forskellige steder og tidsaldre; der ligger utvivlsomt meget mere materiale rundt om, hvoraf en del beklageligt nok ikke er tilgængeligt på noget for mig forståeligt sprog. Artiklen - eller kompendiet om man vil - er under opbygning, og læserne er meget velkomne til at gøre mig opmærksom på flere eksempler.

Skryden er et skønt ord, der dels betyder at prale, dels at sige som et æsel. På engelsk må man søge andetsteds i dyreriget for at finde en tilsvarende parallel, idet ordet crowing dels betyder at prale, dels at sige som en krage, men det danske ord er nu bedre, dels på grund af lydkvaliteten, dels på grund af den større komik i at sammenligne folk med et æsel, fremfor med en en krage. I oldnordisk havde man ordet skrafa, der dels betød at prale, dels at sige som en skarv. Den metaforiske brug af disse dyreløse om menneskelige ytringer har i begge tilfælde først og fremmest latterliggørelse til formål, men det er nu ikke for at gøre grin med skryderne, at jeg har samlet dette materiale. Jeg opfatter nemlig i bund og grund guddommelig skryden som skøn.

Den guddommelige skryden ophæver grænsen mellem menneske og gud. Den forekommer i formodentlig enhver kulturkreds og udgør så at sige en religion i religionerne, men da den også kan optræde i absolut profan kontekst, er der vel at mærke tale om en religion, hvori selv ateister kan deltage. En del skrydere hører til mystikernes tal; andre vil formodentlig gerne have sig den betegnelse frabedt.

De tekstmæssige forbilleder for skryden synes at være de remser af egoproklamationer, såkaldte aretalogier, som i forskellige urtekster tillægges guderne selv, men som dog må formodes affattet af mennesker (det oldgræske ord aretè betyder fortræffelighed). Artiklen begynder med eksempler fra Mesopotamien, Indien og Ægypten på sådanne gudernes praletekster. Det er vanskeligt at kortlægge, hvorledes skryden spreder sig fra guder til mennesker, blandt andet fordi en stor del af den menneskelige skryden har været mundtlig og ikke findes nedskrevet. Bedst lader udviklingen sig følge i de ægyptiske dødetekster, hvor de døde identificerer sig med guderne og taler med deres stemmer.

Eksemplerne i artiklen er søgt struktureret efter kulturkredse og kronologi, for så vidt som den lader sig fastlægge.

ENKI

I en af de tidligste kendte religiøse tekster, det sumeriske kvad *Enki og verdensordenen* - måske 5.000 år gammelt - efterfølges en menneskelig lovprisning af hovedguden Enki af en række egoproklamationer, der lægges i munden på guden selv. Her et brudstykke (l. 61-122):

Enki, the king of the Abzu, justly praises himself in his majesty: "My father, the king of heaven and earth, made me famous in heaven and earth. My elder brother, the king of all the lands, gathered up all the

divine powers and placed them in my hand. I brought the arts and crafts from the E-kur, the house of Enlil, to my Abzu in Eridug. I am the good semen, begotten by a wild bull, I am the first born of An. I am a great storm rising over the great earth, I am the great lord of the Land. I am the principal among all rulers, the father of all the foreign lands. I am the big brother of the gods, I bring prosperity to perfection. I am the seal-keeper of heaven and earth. I am the wisdom and understanding of all the foreign lands. With An the king, on An's dais, I oversee justice. With Enlil, looking out over the lands, I decree good destinies. He has placed in my hands the decreeing of fates in the 'Place where the sun rises'. I am cherished by Nintud. I am named with a good name by Ninhursaja. I am the leader of the Anuna gods. I was born as the firstborn son of holy An." [...]

In a state of high delight Enki, the king of the Abzu, again justly praises himself in his majesty: "I am the lord, I am one whose word is reliable, I am one who excels in everything.

"At my command, sheepfolds have been built, cow-pens have been fenced off. When I approach heaven, a rain of abundance rains from heaven. When I approach earth, there is a high carp-flood. When I approach the green meadows, at my word stockpiles and stacks are accumulated. I have built my house, a shrine, in a pure place, and named it with a good name. I have built my Abzu, a shrine, in, and decreed a good fate for it. The shade of my house extends over the pool. By my house the *suhur* carp dart among the honey plants, and the *ectub* carp wave their tails among the small *gizi* reeds. The small birds chirp in their nests.

"The lords to me. I am Enki! They stand before me, praising me. The *abgal* priests and *abrig* officials who stand before me distant days. The *enkum* and *ninkum* officiants organise They purify the river for me, they the interior of the shrine for me. In my Abzu, sacred songs and incantations resound for me. My barge 'Crown', the 'Stag of the Abzu', transports me there most delightfully. It glides swiftly for me through the great marshes to wherever I have decided, it is obedient to me. The stroke-callers make the oars pull in perfect unison. They sing for me pleasant songs, creating a cheerful mood on the river. Nijir-sig, the captain of my barge, holds the golden sceptre for me. I am Enki! He is in command of my boat 'Stag of the Abzu'. I am the lord! I will travel! I am Enki! I will go forth into my Land! I, the lord who determines the fates,,".

Black, J.A., Cunningham, G., Fluckiger-Hawker, E, Robson, E., and Zólyomi, G., *The Electronic Text Corpus of Sumerian Literature* (<http://www-etcsl.orient.ox.ac.uk/>), Oxford 1998- .

UPANISHADERNE

I de indiske upanishader omtales muligheden for at få del i det guddommelige efter døden. Der citeres her fra *Taittiriya-upanishaden*, som stammer fra det 6.-5. århundrede f.v.t.

Naar en, der ved dette, forlader denne Verden, saa kommer han til det af *Føde* bestaaende jeg, derefter til det af *Livsaande* bestaaende Jeg, derefter til det af *Tanke* bestaaende Jeg, derefter til det af *Erkendelse* bestaaende Jeg, derefter til det af *Salighed* bestaaende Jeg, gennemstrejfer endelig disse Verdener, idet han skaffer sig *Føde* efter Behag og antager Form efter Behag, og sidder og synger følgende Sang:

Oh, Under! Under! Under!

Jeg er *Føde*, jeg er *Føde*, jeg er *Føde*!

Jeg æder *Føde*, jeg æder *Føde*, jeg æder *Føde*!

Jeg forkynder *Pris*, jeg forkynder *Pris*, jeg forkynder *Pris*!

Jeg er den førstefødte i Verdensordenen

**før Guderne i Udødelighedens Midtpunkt!
Den, der bortgiver mig, han hjælper mig netop derved!
Jeg er Føde, og jeg æder den, der æder Føde!
Jeg er mægtigere end hele Verden!
[...]**

Taittiriya-Upanishad, Bhrigu-Valli, 10. Anuvaka. Oversat af Poul Tuxen. De ældste Upanishader. Anden udgave. Gyldendalske Boghandel 1953, s. 275f.

I følgende passage tales der om at blive eet med guderne allerede i levende live:

**Den Indra, der er Hymnernes Tyr i alle Skikkelser,
som har sin Oprindelse i Hymnerne og Udødelighed,
han skal frelse mig ved Visdom,
lad mig blive en Bærer af Udødelighed, Du Gud!**

**Lad mit Legeme blive kraftigt,
min Tunge fuld af Honning,
lad mig høre mangt med mine Øren!
Du er Brahmans Gemme tildækket med Visdom,
vogt i mig, hvad jeg har lært!
[...]**

**Lad mig vinde Ære blandt Folket! Hil!
Lad mig være mægtigere end den rige! Hil!
Lad mig indgaa i Dig, Herre! Hil!
Indgaa selv i mig, Herre! Hil!
I Dig, Herre, i tusind Forgreninger
tvætter jeg mig! Hil!**

**Ligesom Vandet løber nedad,
ligesom Maanederne løber mod Aaret,
saaledes skal Lærlinge fra alle Sider
strømme til mig, Du Skaber! Hil!**

Du er min Tilflugt; oplys mig; indgaa i mig!

Taittiriya-Upanishad, Ciksha-Valli, 10. Anuvaka. Oversat af Poul Tuxen. De ældste Upanishader. Anden udgave. Gyldendalske Boghandel 1953, s. 260.

KRISHNA

I hinduernes hellige skrift, det anonymt affattede *Bhagavadgita*, der stammer fra et af de sidste århundreder før vor tidsregnings begyndelse, fortæller guden Krishna i syvende sang følgende til vognstyreren Arjuna:

**Jorden, Vandet, Ilden, Vinden, Rummet, Tanken, Forstanden og Jegbevidstheden: det er de otte Dele,
min stoflige Natur (*prakriti*) er delt i.**

Men dette er min lavere Natur; og Du skal vide, Arjuna, at jeg har en derfra forskellig, højere Natur som Sjælen, der holder denne Verden oppe.

Disse to Naturer er alle Væseners Moderskød, mærk dig det; jeg er Den, hvorefter hele verden opstaar og hvori den synker tilbage.

Der gives intetsomhelst andet, som er højere end jeg, Arjuna; hele Verden er fæstet paa mig som en perlerække paa en Snor.

Jeg er Smagen i Vandene, Arjuna; jeg er Glansen i Maane og og [sic] Sol, Stavelsen OM i alle Vedaer, Lyden i Rummet, Manddomskraften i Mændene.

Jeg er den rene Lugt i Jorden, Lyset i Ilden, Livet i alle Væsener, Bods kraften i Bodsøvelserne.

Vid, Arjuna, at jeg er den evige Kim i alle Væsener; jeg er Forstanden i de forstandige, Styrken i de Stærke.

Jeg er Kraften i de kraftige, forsaavidt den er uden Attraa og begær; jeg er i alle Væsener den Attraa, der ikke strider imod det Rette, Arjuna!

Vid, at alle Tilstandsformer, der beror paa *sattva*, *rajas* og *tamas*, stammer fra mig alene; men jeg er ikke i dem, de er i mig.

Bhagavadgita. Herrens ord. Oversat af Poul Tuxen. Gyldendalske Boghandel 1952, s. 50f.

I tiende sang fortsætter Krishna med en række "jeg-er"-proklamationer:

Jeg er Sjælen, Arjuna, der beror i alle Væseners Indre; jeg er alle Væseners Begyndelse, Midte og Ende.

Jeg er Vishnu blandt Adityaerne; den straalende Sol blandt Lysbringerne; jeg er Marici blandt maruterne; jeg er Maanen blandt Stjernerne.

Blandt Vedaerne er jeg Sâmaveda; blandt Guderne er jeg Indra; blandt Sansorganerne er jeg Tænkeorganet; blandt Elementerne er jeg Bevidsthedselementet.

Blandt Rudraerne er jeg Civa; blandt Yakshaer og Rakshaser er jeg Kubera; blandt Vasuerne er jeg Ildguden; blandt Bjergene er jeg Meru.

Blandt Hofpræsterne er jeg den ypperste, Brihaspati, maa Du vide, Arjuna; blandt Feltherrerne er jeg Skanda; blandt Vandene er jeg Havet.

Blandt de store Vismænd er jeg Bhrigu; blandt Ordene er jeg dene ene Stavelse OM; blandt Ofrene er jeg det hviskede (blodløse) Offer; blandt Bjergene er jeg Himâlaya.

Blandt alle træer er jeg det hellige Figentræ; blandt Gudevismændene Nârada; blandt Gandharvaerne Citraratha; blandt Læremestrene Vismanden Kapila.

Blandt Hestene, maa Du vide, er jeg Uccihcravas, der fremkom sammen med Nektaren; blandt Elefantfyrsterne Airâvata; blandt Mændene Kongen.

Blandt Vaaben er jeg Tordenkilen; blandt Kørerne er jeg Ønskekoen; jeg er den avlende Elskovsgud; blandt Slangerne er jeg Vâsuki.

Blandt Nâgaerne er jeg Prahâlâda; blandt dem, der tæller, er jeg Tiden; blandt forfædrene er jeg Aryaman; blandt Herskerne er jeg Yama.

Blandt Daityaerne er jeg Prahâlâda; blandt dem, der tæller, er jeg Tiden; blandt vilde Dyr er jeg Løven; og blandt Fuglene Garuda.

Jeg er Vinden blandt de rensende; Râma blandt de vaabenføre; blandt Vanddyrene er jeg Makara (halvt Krokodille, halvt Delfin); blandt Floderne Ganges.

Jeg er Begyndelse, Midte og Ende paa Skabelserne, Arjuna; blandt Videnskaberne er jeg Læren om Sjælen; blandt dem, der drøfter, er jeg Drøftelsen.

Blandt Bogstaverne er jeg Bogstavet A; blandt Ordsammensætninger er jeg Dvandva; jeg er den uforgængelige Tid; jeg er Skaberen med Aasyn til alle Sider.

Jeg er den altgribende Død; jeg er Oprindelsen til alt vordende; blandt Gudinder er jeg Berømmelse, Lykke, Tale, Erindring, Visdom, Fasthed og Taalsomhed. [...]

Jeg er Stokken hos dem, der tugter; jeg er Statskunsten hos dem, der ønsker at sejre; jeg er Tavsheden om hemmelige Ting; jeg er erkendelsen hos dem, der erkender.

Og hvad der end er Spiren til alle Væsener, det er mig, Arjuna; der gives ingen bevægelig eller ubevægelig Ting, som kunde være til uden mig.

Der er ingen Ende paa mine guddommelige Udfoldelser, Arjuna; men her har jeg i en Opremsning angivet Dig Mangfoldigheden i min Udfoldelse.

Enhver Ting, der er vældig, smuk eller stærk, den skal Du vide har sin Oprindelse i en Del af min Kraft.

Dog hvad betyder det for Dig at vide alle disse mange Ting, Arjuna? Med en enkelt Del af mig holder jeg hele denne Verden oppe.

Bhagavadgita. Oversat af Poul Tuxen. Gyldendalske Boghandel 1952, s.60ff.

SWAMI ABHEDANANDA

I en moderne hinduistisk tekst, *How to Be a Yogi*, fra 1902, præsenterer Swami Abhedananda (1866-1939) de forskellige grene af yoga, og pointerer i sin gennemgang af Jnana-yoga, hvorledes selvet, Atman, i bund og grund er eet med det absolutte, skaberguden Brahman. Jnana-yogaens grundmantra lyder *Tam twat asi - Du er det*. Abhedananda citerer i den forbindelse - uden kildeangivelse - følgende skønne skrydepassage, der veksler mellem negation og affirmation:

I am neither mind, nor intellect, nor ego, nor senses; I am neither earth, nor water, nor air, nor fire, nor ether, but my true nature is absolute existence, knowledge, and bliss. I am He, I am He.

I am neither the organic activity nor am I the elements of the body, neither the sense of knowledge nor that of action, but I am absolute existence, knowledge, and bliss. I am He, I am He.

I have neither hatred nor love, neither greed nor delusion, neither egotism nor pride nor vanity, neither creed nor faith, nor aim nor desire for freedom. I am absolute existence, knowledge, and bliss. I am He, I am He.

I have neither virtue nor vice nor sin. I am neither pleasure nor pain, neither Scriptures nor rituals nor ceremonies. I am neither food nor am I the eater. I am absolute existence, knowledge, and bliss. I am He, I am He.

I have neither death nor fear of death, nor birth nor caste distinction; neither father nor mother, neither friend nor foe, neither master nor disciple. I am absolute existence, knowledge, and bliss. I am He, I am He.

I have neither doubt nor question. I am formless and all-pervading. I am the eternal Lord of nature and the master of the senses. I am neither bound nor free. I am one with Brahman. I am the omnipresent divinity, I am the immutable Lord of all. I am absolute existence, knowledge, and bliss. I am He, I am He.

Swami Abhedânanda: *How to Be a Yogi*. Connecticut, Vedanta Society, 1902, p. 119-120.

W.B. YEATS

Som en sidste, måske mest kuriøs udløber af den hinduistiske skryden vil jeg citere den irske digter William Butler Yeats (1865-1939), som i digtet *Mohini Chatterjee*, trykt i bogen *The Winding Stair and Other Poem* fra 1933, tillægger hinduen og teosoffen Mohini Chatterjee (1858-1936) (som Yeats snarest opfattede som buddhist), der besøgte Dublin i 1885, følgende råd om at skryde:

MOHINI CHATTERJEE

I asked if I should pray,
But the Brahmin said,
'Pray for nothing, say
Every night in bed,
"I have been a king,
I have been a slave,
Nor is there anything,
Fool, rascal, knave,
That I have not been,
And yet upon my breast
A myriad heads have lain."
[...]

W.B. Yeats: The Poems. Edited by Daniel Albright. London, Everyman's Library, 1992, p. 297.

SIDDHARTA GAUTAMA [BUDDHA]

Det er kun lykkedes mig at opstøve få buddhistiske skrydetekster. Det skyldes ikke kun, at buddhismen anbefaler beskedenhed - det gør kristendommen også, men det er, som man vil se senere i artiklen, ikke noget større problem at finde kristne skrydere. Buddhismens store benspænd for skryderi består i den fundamentale antagelse, at selvet slet ikke eksisterer. Religionens mål er derfor på ingen måde selvets guddommeliggørelse, men kan snarere udtrykkes som ophævelsen af illusionen om selvets eksistens. Her finder skryderi ringe berettigelse.

Buddha selv (Siddharta Gautama, også kaldet Shakyamuni (6. århundrede f.v.t.)) fødtes dog efter legenden som en stor skryder. Næppe var han nemlig født, før han tog syv skridt og med en løves røst brølede: **"Jeg er den højeste i denne verden, jeg er den fremmeste i denne verden, jeg er den bedste i denne verden; dette er min sidste fødsel, intet mere kan jeg blive end dette!"** Det er da klar tale. En senere japansk version af disse ord lyder i dansk oversættelse: **"Overalt i Himmelen og på hele Jorden er jeg den eneste ærværdige!"** Heller ikke dårligt.

Siddharta Gautama var ingen gud, men et menneske, der opnåede en tilstand af oplysning, som berettiger ham til titlen Buddha, der netop betyder den oplyste. Han har dermed overskredet sin almindelige jordmenneskelige begrænsning, og han tillægges følgende skryden, der ifølge den sidste linie må tænkes fremsagt i hans dødsøjeblik. Buddha blev med andre ord både født som og afled som en storskryder:

**I have conquered and I know all,
I am enlightened quite by myself and have none as teacher.
There is no one that is the same as I in the whole world where there are many deities.
I am the one who is really worth,
I am the most supreme teacher.
I am the only one who is fully enlightened.
I am tranquilised.
I am now in Nirvana.**

The Vinaya I, p. 8. Citeret af D.T. Suzuki i *Mysticism: Christian and Buddhist*, London, Routledge 2002, p. 59.

HEVAJRA TANTRA

Især i Himalaya trives den farverige variant af buddhismen, der kaldes tantrisk buddhisme, hvori Buddhas lære krydres med et ofte både sjofelt og makabert billedsprog. Det anonyme samleværk *Hevajra Tantra*, der menes at stamme fra det 8.-10. århundrede, rummer adskillige angreb på det fromme hykleri, der skæmmer buddhismen i fuldt ud samme grad som kristendommen, og anbefaler således både drab, tyveri, kødspisning og hor. I sin udtalte antidualisme går bogen så vidt som til at hævde, at denne verden med alt dens søle, *samsara*, kommer ud på eet med *nirvana*. Hvor meget end buddhismen hævder, at selvet ikke eksisterer, kan det på den baggrund ikke undre, at der i bogen også forekommer følgende korte, men essentielle skrydevers:

**The whole of existence arises in me,
In me arises the threefold world,
By me pervaded is this all,
Of nought else does this world consist.**

Daniel Snellgrove: *The Hevajra Tantra. A Critical Study*. Second edition. Bangkok, Orchid Press, 2010, p. 77.

DEN KINESISKE DIGTANTOLOGI CH'U TZ'U [CHU CI]

I Kina har den guddommelige skryden siden oldtiden været et tilbagevendende tema i digtekunsten. En af de oftest brugte allegorier for egoets apoteose er det vilde ridt med drageforspand, hvis udgangspunkt formodentlig er den forestilling, at solen blev trukket over himlen i en vogn med et forspand af seks drager. David Hawkes, der har oversat den gamle digtantiologi *Ch'u Tz'u* (i moderne transkription *Chu ci*), hvis tekster stammer fra før vor tidsregnings begyndelse, til engelsk, mener, at oprindelsen til forestillingen om et menneskeligt drageridt skal søges i shamanismen. Shamaner udgør en slags bindeled mellem guder og mennesker, så det er i og for sig en nærliggende tanke, at de skulle være de første til at finde på at tillægge sig gudeegenskaber. Imidlertid fremgår det intet sted i det materiale, Mircea Eliade har samlet i sit storværk *Shamanism*, at kinesiske shamaner under deres færd til underverdenen skulle benytte drager som ridedyr, og ingen af digtene om drageridt og heller ingen af digtene i cyklen *Chiu Ko*, (*The Nine Songs*, i moderne transkription *Jiu Ge*), et afsnit af *Ch'u Tz'u* som både af David Hawkes og Arthur Waley opfattes som specifikt shamanistisk, rummer den mindste reference til shamanismens hovedfunktion, healing, eller nogen af de øvrige sociale funktioner, der er forbundet med shamanisme; hovedpersonerne optræder snarest som løsrevne fra enhver social sammenhæng, og det er shamaner nu engang netop *ikke*. Man er nødsaget til at se med skepsis på fortolkningen af digtene som bundende i shamanistiske ritualer.

I digtet *Yün Chung Chün* (*The Lord Within the Clouds*) fra cyklen *Chiu Ko* forekommer en unavngiven gud, der stiger ned i en dragevogn, og man kan da gætte på, at de digteriske beskrivelser af menneskers opstigning med drageforspand er opstået som en imitation af de ældste digtes beskrivelser af gudernes nedstigning. Det er og bliver dog kun en gisning; grundet det kinesiske skriftsprogs rudimentære karakter og ikke mindst grundet det for det vestlige sind uforståelige fravær af personlige pronomener er det vanskeligt at slutte noget definitivt, hvilket med stor tydelighed fremgår af digtet *Hsiang Chün* (*The Princess of the Hsiang*), også fra *Chiu Ko*, hvor det i David Hawkes' oversættelse er et menneske, der i sin søgen efter gudinden (the Princess) rider med drageforspand, mens det i Arthur Waleys oversættelse af samme digt er gudinden, der rider.

David Hawkes: Ch'u Tz'u. The Songs of the South. An Ancient Chinese Anthology. Oxford University Press 1959, p. 37f.
Arthur Waley: The Nine Songs. A Study of Shamanism in Ancient China. London, George Allen and Unwin, 1946, p. 29ff.

De fleste skrydetekster verden over er - som man vil se i artiklen her - betingelsesløse; personen hengiver sig gladeligt til sit overmod; men i den kinesiske digtning sker det hyppigt, at skryderiet isprænges et strejf af melankoli. I Ch'u Yüans (343-278 f.v.t.) lange fortællende digt *Li Sao (Encountering Sorrow)*, den ældste bevarede beskrivelse af et drageridt, bliver den vilde færd ligefrem afbrudt, da digteren ganske rørende undervejs får øje på sit hjem og overvældes af længsel efter sin gamle, jordnære tilværelse. Også i de anonyme digte *Hsi Shih (Sorrow for Troth Betrayed)*, *Hsü Ying (Storing Blossoms)*, *Li Shih (Leaving the World)*, *Yüan Shih (Going Far Away)*, *Tung Chün (The Lord of the East)* og *Shou Chih (Maintaining Resolution)*, der alle ligesom *Li Sao* indgår i *Ch'u Tz'u*-antologien, er opbruddet forbundet med melankolsk længsel efter det, digteren forlader. I *Tung Chün* fremgår det, at han er tvunget til at tage afsted, men ikke umiddelbart hvorfor. Senere i digtet viser formålet med hans ridt sig udelukkende at være at nedskyde en stjerne, kaldet Himmelulven, og at bælle vin af Karlsvognen (the Dipper) - men det må enhver vel også anerkende som gyldige grunde nok til at forlade ens trygge verden.

[...]

**I ride a dragon car and chariot on the thunder,
With cloud-banners fluttering upon the wind.
I heave a long sigh as I start the ascent,
Reluctant to leave, and looking back longingly;
For the beauty and the music are so enchanting
The beholder, delighted, forgets that he must go.**

[...]

**In my cloud-coat and my skirt of the rainbow,
Grasping my bow I soar high up in the sky;
I aim my long arrow and shoot the Wolf of Heaven;
I seize the Dipper to ladle cinnamon wine.
Then holding my reins I plunge down to my setting,
On my gloomy night journey back to the east.**

David Hawkes: Ch'u Tz'u. The Songs of the South. An Ancient Chinese Anthology. Oxford University Press 1959, pp. 41f.

Her citeres nogle passager fra det anonyme digt *Yüan Yu (The Far-off Journey)*, der er en ren og uhæmmet skrydetekst:

[...]

**I ascended K'un-lun and turned my face northwards
And mustered all the Immortals to come and visit me.
I chose attendant spirits in the Land of Great Darkness,
Mounted to Heaven's portals by the Dark Gate mountain.
I turned about my chariot and guided it to westward,
I raised up my rainbow flag at the Jade Gate.
I drove my six dragons to the mountain of Three Perils,
And assembled the Four Gods on the ninefold shore.**

[...]

I summoned all the gods together at the revolving pole;

To marshal them, I rased up the many-coloured rainbow.
 Drawn by phoenixes, skyward I soared,
 Leading a train of blackcranes and *chiao-ming* birds.
 Peacocks came flying to welcome and escort us.
 I sent off a flight of swans to the Dipper's Handle.
 I flung open God's palace and his heavenly park,
 Ascended the Hanging Garden, whose brightness blinded me.
 I twisted a jewelled branch to twine in my girdle.
 I stood Ch'ang Keng above us to replace the daylight.
 I trampled the startling thunder, banished the dreadful lightnings,
 Bound up the evil spirits to the Pole Star.
 I lashed the Wind God and made him ride before me,
 Imprisoned the Dark Spirit in the Pit of the Night.
 [...]

David Hawkes: Ch'u Tz'u. The Songs of the South. An Ancient Chinese Anthology. Oxford University Press 1959, pp. 167f.

CHUANG TZU [ZHUANGZI]

Det er taoisterne, der i særdeleshed står bag den kinesiske skryden. Taoismen, der formodentlig opstod i det femte århundrede f.v.t., gennemgår forskellige udviklingsfaser, der ud fra en vesterlandsk betragtning samlet må karakteres som degeneration. I det grundlæggende taoistiske skrift, *Tao Te King [Daode Jing]*, som menes affattet kort før år 400, beskrives idealmennesket som den fredelige fyrste, der hersker uden at undertrykke hverken sit folk eller sine nabolande. Bogen priser tilbageholdenhed og mådehold og levner ikke plads til skryden. Imidlertid er allerede det næste taoistiske hovedværk, *Chuang Tzu [Zhuangzi]*, der stammer fra det tredje eller fjerde århundrede f.v.t., og som traditionelt tillægges en forfatter af samme navn som værket selv, præget af en forkærlighed for det fantastiske, hvor idealmennesket ikke længere er fredsfyrsten, men tværtimod en magisk person, der som en gud eller halvgud behersker elementerne og stræber efter udødelighed. I bogens første kapitel omtales personen Lieh Tzu [Liezi], som kan ride på vinden, og derefter lyder det: "[...] **on the Miao-ku-shê mountain there lives a divine man whose flesh is like ice or snow, whose demeanour is that of a virgin, who eats no fruit of the earth, but lives on air and dew, and who, riding on clouds with flying dragons for his team, roams beyond the limits of mortality.**" I andet kapitel fortsættes: "**The perfect man [...] is a spiritual being. Were the ocean itself scorches up, he would not feel hot. Were the Milky Way frozen hard, he would not feel cold. Were the mountains to be riven with thunder, and the great deep to be thrown up by storm, he would not tremble. In such case, he would mount upon the clouds of heaven, and driving the sun and the moon before him, would pass beyond the limits of this external world, where death and life have no more victory over man [...]**".

Chuang Tzus eftertid tog disse åbenlyst allegoriske passager bogstaveligt, hvorved taoismen forvandlede fra en stræben efter harmoni til en jagt efter overmenneskelighed og udødelighed. Med sine fantastiske fortællinger har *Chuang Tzu* altså været med til at legitimere den taoistiske skryden, der ellers i grund og bund burde være denne livsanskuelse fremmed. Til gengæld har den sat skønne spor i den kinesiske digtning.

Chuang Tzu. Taoist Philosopher and Chinese Mystic. Translated by Herbert A. Giles. Second, revised edition. Reprint. London, George Allen & Unwin, 1961, p. 29 and 44.

LI SHAO-KÜN [LI SHAOJUN]

Snarere end shamanerne var det da også de taoistiske alkymister, der dyrkede forestillingen om det vilde himmelridt. De var hofsnoge, der syslede med at tilfredsstille fyrsternes forskellige storhedsdrømme, og var først og fremmest kendt for deres bestæbelser på at fremstille en livseliksir, der kunne forlænge livet eller allerhelst skaffe fyrsten udødelighed. I de følgende tre tekster forbindes det vilde ridt netop med alkymistens eliksir. Den første tillægges Li Shao-kün [Li Shaojun], som virkede som alkymist ved hoffet under den berømte Han-kejser Wu [Han Wudi] (141 – 87 f.v.t.):

I know how to harden snow and change it into white silver. I know how cinnabar transforms its nature and passes into yellow gold. I can rein the flying dragon and visit the extremities of the earth. I can bestride the hoary crane and soar above the nine degrees of heaven.

Berthold Laufer: *The Prehistory of Aviation*. Chicago, Field Museum of Natural History, 1928, p. 26.
The Routledge Encyclopedia of Taoism. Edited by Fabrizio Pregadio. London, Routledge, 2008. Vol. 1, p. 643f.

TS'AO CHIH [ZAO CHI]

I et noget senere digt, Ts'ao Chih's (192-232 e.v.t.) *A Vision*, her gengivet i Arthur Waley's oversættelse, omtales himmelridtet også sammen med alkymisternes drik. Fremstillingen har iøvrigt visse ligheder med grækeren Parmenides' beskrivelse af sin himmelstorm, som skal citeres senere.

**In the Nine Provinces there is not room enough:
I want to soar high among the clouds,
And, far beyond the Eight Limits of the compass,
Cast my gaze across the unmeasured void.
I will wear as my gown the red mists of sunrise,
And as my skirt the white fringes of the clouds:
My canopy - the dim lustre of Space:
My chariot - six dragons mounting heavenward:
And before the light of Time has shifted a pace
Suddenly stand upon the World's blue rim.
The doors of Heaven swing open,
The double gates shine with a red light.
I roam and linger in the palace of Wen-ch'ang,
I climb up to the Hall of T'ai-wei.
The Lord God lies at his western lattice:
and the lessert Spirits are together in the eastern gallery.
They wash me in a bath of rainbow-spray
And gird me with a belt of jasper and rubies.
I wander at my ease gathering divine herbs:
I bend down and touch the scented flowers.
Wang-tzu gives me drugs of long-life
And Hsien-men hands me strange potions.
By the partaking of food I evade the rites of Death:
My span is extended to the enjoyment of life everlasting.**

Chinese Poems. Translated by Arthur Waley. London, George Allen and Unwin, 1946, p. 80f.

LI PO [LI BAI]

Bjerget er en udbredt kinesisk poetisk metafor for det altomspændende ego, og bestigning af bjerge, især det mytologiske vestlige K'un-lun, en hyppigt brugt allegori for sjælelig himmelstorm. I et digt af Li Po (701-762), *A Song of Lu Mountain*, kombineres det med en arketype i kinesisk poesi, nemlig den vanvittige bjergeremit, der ikke tilslutter sig nogen åndsretning og ikke kender nogen autoritet. Også i dette digt forbindes himmelridt med alkymisternes udødelighedsmikstur. Digtet begynder:

**I am the madman of the Ch'u country
Who sang a mad song disputing Confucius.**

og slutter, efter en lang sammenfletning af metaforer for mand og bjerg, således:

**I have eaten the immortal pellet and, rid of the world's troubles,
Before the lute's third playing have achieved my element.
Far away I watch the angels riding coloured clouds
Toward heaven's Jade City, with hibiscus in their hands.
And so, when I have traversed the nine sections of the world,
I will follow Saint Lu-ao up the great Purity.**

The Jade Mountain. Translated by Witter Bynner. New York, Vintage Books, 1972, p. 63f.

BESVÆRGELSEN TIL KROPPENS FORVANDLING (BIANSHEN ZHOU)

Nedenstående taoistiske tekst, hvis nøjere datering jeg ikke kender, men som må stamme fra, hvad der svarer til vores senmiddelalder, og som er bevaret i det taoistiske samleværk *Daozang*, fremsiges af en taoistisk ypperstepræst i forbindelse med forskellige ritualer, hvormed han, som religionshistorikeren Poul Andersen udtrykker det, søger "at transcendere sit begrænsede ego og skabe en kosmisk krop".

Besværgelser gælder egentlig ikke som skrydetekster; forskellen er jo, at med besværgelsen søger individet at fremtvinge det, som skryderen hævder allerede *er* opnået. Ligheden med en skrydetekst er imidlertid åbenbar - først af den allersidste linie fremgår det, at individet endnu ikke har opnået den ønskede kosmiske tilstand, og man kommer her på sporet af, at nogle skrydetekster måske allersnarest skal forstås som besværgelser.

**My body is not an ordinary body.
My head is like black clouds.
My hair is like wild stars.
My left eye is like the sun.
My right eye is like the moon.
My nose is like a fire-bell.
My ears are like golden gongs.
My upper lip is the Rain Master.
My lower lip is the Earl of Winds.
My teeth are like a forest of swords.
My ten fingers are like Inspectors of Merit.
My left side is the Lord of Mount Min.**

**My right side is the Lord of Mount Lu.
My left side is the General of the Thunders to the Left.
My right side is the General of the Lightning to the Right.
My spine is the Lord of Mount Tai.
The thirty-six animals and the twenty-eight constellations all correspond to my body.
Hastily, hastily (let it be so), as commanded with the force of law.**

Shin-yi Chao: Daoist Ritual, State Religion, and Popular Practices. Zhenwu Worship From Song to Ming (960-1644). London, Routledge, 2011, p. 95.

En dansk oversættelse ved Poul Andersen findes i Gyldendals religionshistorie. Ritualer Mytologi Ikonografi. Redig. af Tim Jensen, Mikael Rothstein og Jørgen Podemann Sørensen. Gyldendal 1994, s. 459 f., og i samme værks anden udgave fra 2011, s. 534f.

ZEN-DIGTERNE

Zenbuddhismens umiddelbare mål er adeptens opnåelse af *satori*, en ikke-dualistisk tilstand af identifikation med omverdenen. Tilstandens karakter af selvforglemmelse forhindrer ikke tilhængerne af denne aparte retning indenfor buddhismen i at udtrykke den med ren skryden. Her nogle korte digte, der åbenlyst låner metaforer fra de ovenfor citerede kinesiske digte.

**Who said the sea's concave,
Mountains convex?
Why, I swallow them whole -
The boneless sky!**

Heishin (1287-1369)

**The stone mortar rushes through the air,
The golden lion turns into a dog.
Is it the North Star you reach for?
Fold hands behind the South.**

Yooku (unknown dates)

**The Mount Sumeru mallet firmly gripped,
I pound through the drum of space.
Hiding, I leave not a trace -
Behold the snared sun!**

Shonen (1215-89)

**Any moment now I'll knock my master down.
A single blow's enough to flatten five Sumeru Mounts.**

**Awe-inspiring, I fill earth and heaven
When, as now, I bow thrice to my master.**

Keisen (1425-1500)

Mount Sumeru er et mytisk og helligt bjerg indenfor buddhismen. Det sidste digt bringer åbningslinierne til Jimi Hendrix' sang *Voodoo Chile* i erindring: "Well, I stand up next to a mountain / and I chop it down with the edge of my hand."

Zen Poems of China and Japan. Translated by Lucien Stryk and Takashi Ikemoto. Garden City, Anchor Books, 1973.

CROW-INDIANERE

Her gengives to korte sange fra Crow-indianerstammen. Den *medicine*, sangeren omtaler, skal ikke forstås som noget, han indtager, men snarere noget, han er eet med. Forfatteren Walter McClintock foreslår ordet *power*. I Povl Meisners danske oversættelse af digtene bruges det polynesiske ord *mana*.

**I fly high in the air.
My medicine is very strong.
The wind is my medicine.**

**The buffalo is my medicine.
He is very strong medicine.
The trees are my medicine.
When I walk around them I walk around my own medicine.**

Walter McClintock: *The Old North Trail, or, Life, Legends, and Religions of the Blackfoot Indians*. Photographic reprint. Lincoln, University of Nebraska Press, 1999, p. 84.

Povl Meisner: *Oplevelse og tydning religionshistorisk set*. Artikel i: *Det indre univers*. Redig. af Nynne Koch, Povl Meisner og Frede Møller-Kristensen. Det kongelige Bibliotek og Forlaget Rhodos, 1972, s. 140.

IBO

Fra den afrikanske Ibo-stamme er bevaret en anonym, udateret skrydesang:

**I am:
The Camel that brings wealth,
The Land that breeds the Ngwu tree,
The Performer in the period of youth,
The Back that carries its brother,
The Tiger that drives away the elephants,
The Height that is fruitful,
Brotherhood that is mystic,
Cutlass that cuts thick bushes,
The Hoe that is famous,
The Feeder of the soil with yams,**

**The Charm that crowns with glory,
The Forest that towers highest,
The Flood that can't be impeded,
The Sea that can't be drained.**

Ruth Finnegan: Oral Literature in Africa. Oxford University Press 1970, p. 474f.

ÆGYPTISKE DØDETEKSTER

I oldtidens Ægypten herskede en langstrakt tradition, hvis rødder går tilbage i det tredje årtusinde f.v.t, og som holdt sig til omkring vor tidsregnings begyndelse, for ved gravlægningen at lade finere folks legemer ledsage af besværgende tekster, der skulle lette deres ophold i dødsriget. De kan være skrevet på kister, vægge i gravkamre, på steler, genstande, ligklæder eller papyrus, og kaldes, afhængigt af hvordan de forekommer, kiste- eller sarkofagtekster eller dødebøger (det ægyptiske udtryk for det, vi kalder *Den ægyptiske Dødebog*, bør egentlig oversættes *Bogen om at træde ud i lyset*). De adskiller sig fra det øvrige materiale i denne artikel ved at udgøre en form for indirekte skryden; skriveren er ikke identisk med skryderen. Teksterne er affattet af professionelle skrivere, men lægges i munden på den afdøde, og kan tage form af anbefalelseskrivelser overfor underverdenes gud Osiris, eller som i en enkelt tekst (kap. 125) overfor en forsamling af ikke færre end 42 guder, med den hensigt at komme til at leve et frit efterliv i stedet for at ende som gudens eller gudernes slave. Hyppigst identificerer den døde sig helt og aldeles med guden.

Tilsammen danner disse tekster et broget billede af ægypternes åndsliv og et pragtfuldt kapitel i skryderiets historie. Lovprisninger af guderne blander sig med underdanighedsytringer, bedyringer af uskyld, og skamløs skryden. Eksemplerne her stammer fra *Den ægyptiske Dødebog*.

Chapter XXII:

I rise out of the egg in the hidden land. May my mouth be given unto me that I may speak therewith in the presence of the great god, the lord of the Tuat (underworld). May my hand and my arm not be forced back in the presence of the sovereign prince of any god. I am Osiris, the lord of Re-stau; may I, Osiris, the scribe Ani, victorious, have a portion with him who is on the top of the Steps (i.e. Osiris). According to the desire of my heart, I have come from the Pool of Fire, and I have quenched the fire.

Chapter XXVI:

[...] I understand with my heart. I have gained the mastery over my heart, I have gained the mastery over my two hands, I have gained the mastery over my legs, I have gained the power to do whatsoever my *ka* (double) pleaseth. My soul shall not be fettered to my body at the gates of the underworld; but I shall enter in peace and I shall come forth in peace.

Chapter XXXI:

I am the Prince in the field. I, even I, am Osiris, who hath shut in his father Seb together with his mother Nut on the day of the great slaughter. My father is Seb and my mother is Nut. I am Horus, the first-born of Ra, who is crowned. I am Anpu (Anubis) on the day of reckoning. I, even I, am Osiris, the prince who goeth in and declareth the offerings which are written down, I am the guardian of the door of Osiris, even I. I have come, I have become glorious [...], I have been reckoned up I am strong, I have come and I avenge my own self. I have sat in the birth chamber of Osiris, and I was born with him, and I renew my youth along with him. I I have laid hold upon the Thigh which was by Osiris, and I have opened the mouth of the gods therewith. [...]

Chapter XXXII:

The things which are created are in the hollow of my hand, and those which have not yet come into being are in my body. I am clothed and wholly provided with thy magical words, O Ra, the [thou? L.R.] which are in heaven above me and in the earth beneath me. [...] My face is open, my heart is upon me day by day. I am Ra, who is his own protector, and nothing shall ever cast me to the ground.

Chapter XXXVIII B:

I am the double Lion-god, the first-born of Ra and Tem of Ak-khebtu [the gods] who dwell in their divine chambers. Those who dwell in their divine abodes have become my guides, and they make paths for me as they revolve in the watery abyss of the sky by the side of the path of the boat of Tem. I stand upon the timbers (?) of the boat of Ra, and I recite his ordinances to the beings who have knowledge, and I am the herald of his words to him whose throat stinketh. I set free my divine fathers at eventide. I close the lips of my mouth, and I eat like unto a living being. I have life in Tattu, and I live again after death like Ra day by day.

En af de bedste og største skrydetekster, hvor det virkelig koger, gengiver jeg her kun i brudstykker:

CHAPTER XLII:

[...] My hair is the hair of Nu. My face is the face of the Disk. My eyes are the eyes of Hathor. My ears are the ears of Ap-uat. My nose is the nose Khenti-khas. My lips are the lips of anpu. My teeth are the teeth of Serqet. My neck is the neck of the divine goddess Isis. My hands are the hands of Ba-neb-Tattu. My fore-arms are the fore-arms of Neith, the Lady of Sais. My backbone is the backbone of Suti. My phallus is the phallus of Osiris. My reins are the reins of the Lords of Kher-aha. My chest is the chest of the Mighty one of Terror. My belly and back are the belly and back of Sekhet. My buttocks are the buttocks of the Eye of Horus. My hips and leges are the hips and legs of Nut. My feet are the feet of Ptah. [My fingers] and my leg-bones are the [fingers and] legbones of the Living Gods. There is no member of my body which is not the member of some god. [...] I am he who cometh forth, advancing, whose name is unknown. I am Yesterday, and Seer of millions of years is my name. [...] [I am] the only One, who proceedeth from an only One who goeth round about in his course. [...] I open the door in heaven, I govern my throne, and I open up [the way] for the births [which take place] on this day. I am [?] the child who marcheth along the road of Yesterday. [I am] To-day for untold nations and peoples. I am he who protecteth you for millions of years, and whether ye be denizens of the heavens, or of the earth, or of the south, or of the north, or of the east, or of the west, the fear of me is in your bodies. I am he whose being has been moulded in his eye, and I shall not die again. My moment is in your bodies, but my forms are in my place of habitation. I am he who cannot be known, but the Red Ones have their faces directed towards me. I am the unveiled one. [...] I am he who riseth and shineth, the wall which cometh out of a wall, an only One who proceedeth from an only One. [...] I am he who hath no power to walk, the great Knot who is within yesterday. The might of my strength is within my hand. I myself am not known, but I am he who knoweth thee. I cannot be held with the hand, but I am he who can hold thee in his hand. [...] I am the dog-headed ape of gold three palms and two fingers [high], which has neither arms nor legs [...]

Chapter LIII:

I am the Bull with two horns, and [I] lead along the heavens. [I am] the lord of the risings of the heavens, the great Illuminer who cometh forth out of flame, the bestower of years, the far extending One, the double Lion-god, and there hath been given to me the journey of the god of splendour [...]

Chapter LXIV:

I am Yesterday and To-day; and I have the power to be born a second time. I am the divine hidden soul, who createth the gods and who giveth celestial meals to the divine hidden beings [...]

Chapter LXX:

I have sacrificed unto An-heri-ertitsa, and I am decreed to be strengthened in heart, for I have made offerings of the altars of my divine father Osiris; I rule in Tattu and I lift myself up over his land. I sniff the wind of the east by its hair; I lay hold upon the north wind by its hair; I seize and hold fast to the west wind by its body, and I go round about heaven on its four sides; I lay hold upon the south wind by its eye, and I bestow air upon the venerable beings [who are in the underworld] along with the eating of cakes.

E.A. Wallis Budge: The Book of the Dead. [1899]. New edition. London, Arkana, 1985.

ISIS

Den ægyptiske gudinde Isis, der i hellenistisk tid også blev dyrket udenfor Ægypten, tillægges flere skrydetekster, der blandt andet findes gengivet på votivindskrifter. Den følgende er fundet på øen Ios og stammer fra begyndelsen af vor tidsregning.

Jeg er Isis, Herskerinde over alle Lande. Jeg er opfostret af Hermes og har sammen med Hermes opfundet den demotiske Skrift, paa det at ikke alt skal optegnes med samme Skrift. Jeg har stiftet Love for Menneskene og fastsat, hvad ingen kan ændre. Jeg er Kronos' ældste Datter. Jeg er Kong Osiris' Hustru og Søster. Det er mig, som staar op i Hundestjernen. Det er mig, som blandt Kvinderne kaldes Gudinde(n). Det er for mig, at Byen Bubastis er bleve anlagt. Jeg har adskilt Himmel og Jord. Jeg har anvist Stjernerne deres Baner. Jeg har bestemt Solens og Maanens Gang. Jeg har skabt Skibsfarten. Jeg har gjort Retten stærk. Jeg har ført Mand og Kvinde sammen. Jeg har paalagt Kvinderne et ti-maaneders Svangerskab. Jeg har bestemt, at Forældre skal elskes af deres Børn. Jeg har sammen med min Broder Osiris gjort Ende paa Menneskeæderiet. Jeg har indstiftet Mysterierne for Menneskene. Jeg har lært dem at dyrke Gudernes Billeder. Jeg har indviet Gudernes hellige Omraader. Jeg har styrtet Tyrannernes Magt. Jeg har tvunget Mændene til at elske deres Hustruer. Jeg har gjort Retfærdigheden stærkere end Guld og Sølv. Jeg har bestemt, at det sande skal anses som skønt. Jeg har opfundet Ægteskabskontrakten. Jeg har fastsat Sprogforskelligheden mellem Hellenere og Barbarer. Jeg har foranlediget, at det gode og det onde bliver adskilt af Naturen.

Inscriptiones Graecae XI,5, s. 217. Citeret fra Sam Wide: De græsk-orientalske Mysteriereligioner og deres Forhold til Kristendommen. Oversat af Fr. Birket-Smith. Gyldendalske Boghandel 1915, s.61ff.

Isisdyrkelsen bredte sig som sagt over den hellenistiske verden. Forfatteren Apuleius (c. 125-c.180), der skrev på latin, men havde et græsk forlæg for i hvert fald dele af sin berømte roman *Metamorphoses* (den bog, der almindeligvis kaldes *Det gyldne æsel*), lægger Isis denne tekst i munden:

Her er jeg, Naturens Moder, alle Elementers Herskerinde, Tidernes førstefødte, Guddommenes øverste, Dødsrigets Dronning og den første blandt Himmelboerne, Fællestypen for Guder og Gudinder. Jeg hersker over Himlen med dens lysende Højder, over Havet med dets velgørende Briser, over det stille Dødsrige, der har voldt saa mange Taarer. Jeg er den eneste Guddomsmagt; under mange Former tilbedes jeg paa forskellige Maader og med mange Navne af Menneskeheden. Frygerne, Jordens ældste

Folk, kalder mig den pessinuntiske Gudinde, Gudernes Moder. Attikas ældgamle Folk kalder mig den kekropiske Minerva; de havomskyllede Kypriere kalder mig den pafiske Venus, de buesnilde Kretere den diktyniske Diana, Sicilianerne med de tre Sprog den stygiske Proserpina. For Indbyggerne i Eleusis er jeg den gamle Gudinde Ceres, for andre er jeg Juno eller Bellona eller Hekate eller Rhamnusia. Men Æthioperne, de første, Solgudens Morgenstraaler lyser for, Arierne og de oldvisdomskyndige Ægyptere yder mig den eneste sande Dyrkelse og kalder mig ved mit rette Navn: Isis, Dronning. Se, jeg ynkes over din Skæbne og kommer til dig, hjælpsom og naadig. Græd ikke mere, hold inde med din Klage, kast al din Kummer bort. Jeg er dit forsyn, og Frelsens Dag er alt kommen for dig. Lyt da opmærksomt og omhyggelig til, hvad jeg har at sige dig.

Apuleius: Metamorphoses XI,5. Citeret fra Sam Wide: De græsk-orientalske Mysteriereligioner og deres Forhold til Kristendommen. Oversat af Fr. Birket-Smith. Gyldendalske Boghandel 1915, s.61ff.

EMPEDOKLES

Den græske filosof Empedokles (c.495-435 f.v.t.) opfattede menneskene som faldne guder eller guddommelige ånder (daimones), der kun gennem møjsommelige reinkarnationer kunne genvinde den tabte gudestatus. At han mente, det var lykkedes for ham selv, ses af denne korte passage:

An immortal god, mortal no more, I go about honoured by all, as is fitting, crowned with ribbons and fresh garlands; and by all whom I come upon as I enter their prospering towns, by men and women, I am revered. They follow me in their thousands, asking where lies the road to profit, some desiring prophecies, while others ask to hear the word of healing for every kind of illness, long transfixed by harsh pains.

G.S. Kirk, J.E. Raven and M. Schofield: The Presocratic Philosophers. Second edition. Reprint. Cambridge University Press 1993, p. 313.

Vejen tilbage til gudestatus består i at prøve at være stort set alt, dyr, plante, menneske. Empedokles' opremsning af hans egne tidligere livs erfaringer antager også karakter af skryden:

For I have already been once a boy and a girl, a bush and a bird and a leaping journeying fish.

Op. cit., p. 319.

Det ville være synd her at snyde læseren for kirkefaderen Tertullians spotske kommentar til denne sidst citerede passage af Empedokles: **"Hvorfor ikke snarere en melon, når han nu var så åbenlyst stupid, eller en kamelæon, på grund af hans opblæste praleri?"**

Oversat af mig fra engelsk på grundlag af Tertullian: A Treatise of the Soul, chapter XXXII. Translated by Peter Holmes. Reprint. Kessinger Publishing, no date, p. 63.

Empedokles vil gøre sine tilhængere til guder. Han fortæller dem, at de skal kunne stilne stormen og vække de døde. Man skulle - uagtet den kristne Tertullians harcelleren imod ham - tro, at Jesus havde været blandt hans elever! Empedokles var ikke blot skryder i ord, men også i handling. Det fortælles nemlig, at han endte sine dage ved at springe i Etna for at bevise, at han var en gud.

Som alle de andre tidlige græske filosoffer byder Empedokles på vidunderlig læsning, blandt andet fordi det aldrig falder dem ind at betvivle deres egen autoritet - selv ikke når de fremkommer med åbenlyse

urimeligheder. Man bør undgå at kalde dem præsokratikerne - det er uværdigt for dem at blive defineret i forhold til en filosof, der ikke nåede dem til knæhaserne. Forskellen mellem dem og Sokrates trækkes klart op i Sokrates' ækelt forfængelige udtalelse, "**Det eneste, jeg ved, er, at jeg intet ved**". Stik modsat Empedokles! Han vidste nemlig *alt*.

PARMENIDES

Den græske naturfilosof og digter Parmenides levede i Elea (i det nuværende Syditalien) omkring år 500 før Kristus. Han valgte at samle sin viden i et stort digt, *Om naturen*, hvoraf en del store og små fragmenter er bevaret. Digtets filosofiske indhold er spændende, blandt andet introducerer Parmenides et af den vestlige filosofis hovedemner, spørgsmålet om væren kontra ikke-væren, men det er den dramatiske indledning, der gør det interessant i vor sammenhæng. Digtet begynder nemlig uden forklaring med at beskrive Parmenides' rejse i stridsvogn til gudernes rige, hvor han modtages af en ikke-navngiven gudinde, der straks ved hans ankomst til de himmelske porte finder ham egnet til at blive lukket ind og indviet i gudernes visdom.

Det vides ikke, om himmelfarten skal opfattes som en beskrivelse af en personlig kosmisk oplevelse - en henrykkelse - og at Parmenides dermed kan henregnes til mystikerne, eller om det blot er ment som en barok og underholdende ramme om det filosofiske digt (hvoraf store dele, inklusive afslutningen, der vel har beskrevet hans tilbagevenden til den jordiske verden, mangler).

Selvom Parmenides ikke påstår, at han er en gud, så beskriver teksten et menneskes rejse til gudernes boliger og dette menneskes delagtiggørelse i den viden, som hører guderne til. Hans digt må ses som et tidligt eksempel på ophævelsen af det absolutte skel mellem gud og menneske.

The mares that carry me kept conveying me as far as ever my spirit reached, once they had taken and set me on the goddess' way of much discourse, which carries through every stage straight onwards a man of understanding. On this I was carried, for on this the sagacious mares were carrying me, straining at the chariot and guided by maidens along the way. The axle in the naves kept blazing and uttering the pipe's loud note, driven onwards at both ends by its two metalled wheels, whenever the daughters of the sun made haste to convey me, having thrust with their hands their kerchiefs from their heads and deserted the abode of the night for the light. [...] And the goddess received me warmly, and taking my right hand in hers spoke as follows and addressed me: "Welcome, O youth, arriving at our dwelling as consort of immortal charioteers and mares which carry you: no ill fate sent you forth to travel on this way, which is far removed indeed from the step of men, but right and justice. You must be informed of everything, [...]"

A.H. Coxon: *The Fragments of Parmenides*. Assen and Maastricht, Van Gorcum, 1986, pp. 44, 48.

ESAJAS OG EZEKIEL

Der findes næppe et litterært værk, der er så gennemsyret af had som Det gamle Testamente. Alt handler om nid, hævn, straf, fordømmelse og forbandelse. Alligevel regner en væsentlig del af klodens befolkning stadig bogen for en væsentlig del af deres mentale baggage.

I *Esajas's bog* forbander profeten Esajas, der menes at have skrevet i det 8. århundrede f.v.t., en unavngiven babylonsk konge og bebuder hans dramatiske fald, som bemærkelsesværdigt nok sættes i direkte forbindelse med hans påståede skryden. I åbningsordene til den her citerede passage sammenlignes

kongen med morgenstjernen Venus. Det er disse ganske få ord, der har ledt til den kristne forestilling, at djævelen er en falden engel ved navn Lucifer. Med "Stævnets Bjerg" menes en slags Olymp, gudernes samlingssted.

Nej, at du faldt fra Himlen, du straalende Morgenstjerne, fældet og kastet til Jorden, du Folkebetvinger! Du, som sagde i Hjertet: "Jeg stormer Himlen, rejser min Trone deroppe over Guds Stjerner, tager Sæde paa Stævnets Bjerg i yderste Nord, stiger op over Skyernes Højder, den Højeste lig" - ja, ned i Dødsriget styrtes du, nederst i Hulen!

Esajas's Bog 14:12-15. Citeret efter Bibelen. Oversættelsen af 1931. Det danske Bibelselskab 1956, s. 771.

Tilsvarende er det netop postuleret skryden, der får profeten Ezekiel (c.622 f.v.t. -?) til at udslynge en forbandelse dels mod kongen af Tyrus, dels mod en uidentificeret farao, hans land og folk. Gud befaler Ezekiel at forkynde en grum dødsdom til kongen af Tyrus på grund af denne postulerede udtalelse: **"Jeg er en Gud, paa et Gudesæde sidder jeg midt ude i Havet!"** Senere citerer Ezekiel hele to gange Ægyptens farao for ordene: **"Nilen er min, jeg skabte den selv!"**, og lægger dette simple eksempel på skryden til grund for en fyrre år lang forbandelse af hele Ægyptens land og befolkning. Hårde vilkår, især i betragtning af, at det dog må have været svært for såvel Babylons som Ægyptens fyrste at se, hvorfor de skulle stå til regnskab overfor den jødiske gud og hans profeter.

Ezekiels Bog 28;2 samt 29:3 og 29; 9. Citeret efter Bibelen. Oversættelsen af 1931. Det danske Bibelselskab 1956, s. 931 og 932.

JESUS

Det kristne grundlag for skryden er speget. Jesus havde sin baggrund i jødedommen, hvis gud i en fjern fortid præsenterede sig selv overfor Moses med, hvad der kaldes den guddommelige tautologi, den mest essentielle "jeg er"-proklamation, man kan tænke sig, nemlig: **"Jeg er den, jeg er"** (Anden Mosebog 3:14). **"Ego sum, qui sum"**, som det hedder i den latinske bibeloversættelse Vulgata. Han fortsætter: **"Saaledes skal du sige til Israeliterne; JEG ER har sendt mig til eder!"** Vulgata skifter her påfaldende til tredje person: **"QUI EST, misit me ad vos."** Det er en interessant passage, idet guden jo ikke har monopol på ordene "jeg er"; det står enhver frit at bruge dem, og man kan således med en vis berettigelse påstå, at man som menneske ved at bruge disse ord, "jeg er", bekræfter sin egen guddommelige natur - eller sit slægtskab med guden, om man vil. "Jeg er" er en magtfuld formel. Tautologien inspirerede i 1960ernes begyndelse kunstneren Brion Gysin til en række værker bygget over variationer af den engelske oversættelse **"I Am That I Am."**

Men eet er nu guden, et andet gudesønnen, og et tredje hans tilhængere. Jesus var, tør man sige, en sammensat person. Han citeres i Matthæus-evangeliet (23:12) for ordene **"Den, der ophøjer sig selv, skal fornædres"**, en tidlig udgave af Janteloven, som vel udelukker enhver kristen skryden eftertrykkeligt; imidlertid citerer han selv i Johannes-evangeliet (10:34) den gammeltestamentlige *Salmernes Bog* (82:6) for ordene **"Jeg har sagt, at I er Guder"**, og i samme evangelium hedder det (14:12): **"Den som tror på mig, han skal ogsaa gøre de Gerninger, jeg gør, ja, han skal gøre endnu større Gerninger."** Der er med andre ord ingen begrænsninger sat for hans tilhængere. Det apokryffe Thomas-evangelium, som har været kendt af og utvivlsomt har haft stor betydning for de to tidlige kristne skribenter, jeg citerer i de følgende afsnit, rummer denne udtalelse (logion 108): **"Den, som har drukket af min mund, skal blive, som jeg er, og jeg vil være ham, og det skjulte skal blive åbenbaret for ham"**. Efter dette er der ingen grund til at holde sig

tilbage. Eet er dog spørgsmålet om, hvorvidt Jesus legitimerer skryden eller ej; et andet er, at en ægte skryder selvfølgelig aldrig spørger om lov.

Jesus var selv en skryder. I Thomas-evangeliet tillægges han disse ord: "**Jeg er lyset, som er over dem alle. Jeg er alt. Alt er udgået fra mig, og alt er kommet til mig. Kløv træet: jeg er dér; løft stenen op, og I skal finde mig dér!**" (logion 77). I Johannes-evangeliet (14:6) udtaler han en af sine mest berømte replikker: "**Jeg er Vejen og Sandheden og Livet; ingen kommer til Faderen uden ved mig**", og den lange passage, hvor han kalder sig livets brød (Joh. 6:30-59), er også ren skryden. "**Den, som æder mit Kød og drikker mit Blod, har evigt Liv, og jeg skal oprejse ham paa den yderste Dag. Thi mit Kød er sand Mad, og mit Blod er sand Drik**" (Joh. 6:54-55), hedder det blandt andet. I samme evangeliums 10. kapitel redder Jesus sig med nød og næppe fra at blive henrettet på jødisk vis, nemlig ved stening, for et andet eksempel på guddommeligt skryden; det er her sætningen "**Jeg og Faderen, vi er eet**" (Joh. 10:30), der bliver jøderne for meget. Det er da også i følge Johannesevangelisten netop Jesu selvhævdelse, som senere fører til hans henrettelse; i hvert fald er det eneste konkrete anklagepunkt mod ham i forbindelse med korsfæstelsen ypperstepræsten og hans tjeneres ord: "Vi har en Lov, og efter den Lov er han skyldig til Døden, fordi han har gjort sig selv til Guds Søn" (Joh. 19:7), hvilket må være en reference til de tidligere citerede udtalelser. Det var altså Jesu skryden, der førte til hans henrettelse; han burde så egentlig være blevet stenet, og det er svært helt at blive klog på, hvordan det lykkedes præsteskrabet at tørre opgaven med hans henrettelse af på romerne.

Thomasevangeliet. Oversat af Søren Giversen. Anden udgave. Ottende oplag. Gyldendal 1998.

I det apokryffe skrift *Johannes' Gerninger* forekommer en sang, bestående af selvproklamationer, som tillægges Jesus og almindeligvis benævnes *Hymn of Christ*. Sangen blev ledsaget af en dans, og ordet amen, der afslutter linierne, skal man forestille sig sunget af de omkringstående som svar på sangerens ytringer.

[...]

I would be saved, and I would save. Amen.

I would be loosed, and I would loose. Amen.

I would be wounded, and I would wound. Amen.

I would be born, and I would bear. Amen.

I would eat, and I would be eaten. Amen.

I would hear, and I would be heard. Amen.

I would be thought, being wholly thought. Amen.

I would be washed, and I would wash. Amen.

Grace danceth. I would pipe; dance ye all. Amen.

I would mourn: lament ye all. Amen.

The number Eight singeth praise with us. Amen.

The number Twelve danceth on high. Amen.

The Whole on high hath part in our dancing. Amen.

Whoso danceth not, knoweth not what cometh to pass. Amen.

I would flee, and I would stay. Amen.

I would adorn, and I would be adorned. Amen.

I would be united, and I would unite. Amen.

A house I have not, and I have houses. Amen.

A place I have not, and I have places. Amen.

**A temple I have not, and I have temples. Amen.
A lamp am I to thee that beholdest me. Amen.
A mirror am I to thee that perceivest me. Amen.
A door am I to thee that knockest at me. Amen.
A way am I to thee a wayfarer.**

[...]

Acts of John. Translated by M.R. James. <http://www.earlychristianwritings.com/text/actsjohn.html>

Mange kristne vil utvivlsomt stejle over denne sang. Er det overhovedet muligt at vurdere dens ægthed? Der lever i dag intet menneske, der kan påstå, at han kender den fulde sandhed om, hvem Jesus var, og hvad han sagde og gjorde. Det er og bliver derfor også en subjektiv afgørelse, om man vil anerkende eller kassere denne sang. Bibelen fortæller klart, at Jesus gav sig af med sang og dans, men om *Hymn of Christ* er et fromt falskneri, eller om indholdet af en af Jesu sange er blevet holdt i minde af den tidlige kristne menighed og rent faktisk - sensationelt, kan man vel sige - er bevaret i dette apokryffe evangelium, tør jeg ikke sige; sangen er imidlertid under alle omstændigheder interessant som et eksempel på en skrydetekst, der er blevet værdsat så højt af en kreds af ganske tidlige kristne, at de ikke har tøvet med at attribuere den til Jesus selv.

Selv efter sin død vedblev Jesus med at skryde. Den engelske nonne Julian af Norwich (c. 1342-1416) fortæller, at han i en række åbenbaringer meddelte sig til hende med følgende ordlyd (i Denise Dowakowski Baker's oversættelse): "**I it am who is highest. I it am whom you love. I it am in whom you delight. I it am whom you serve. I it am who for whom you long. I it am whom you desire. I it am whom you intend. I it am who is all. I it am whom Holy Church preaches and teaches to you, I it am who showed myself before you.**"

Denise Dowakowski Baker: Julian of Norwich's Showings. From Vision to Book. Princeton University Press 1994, p. 60.

Den ældste kendte afbildning af Jesus fremstiller ham i bogstavelig forstand som en skryder, nemlig et æsel. Billedet er et stykke romersk graffiti, fundet nær Palatinerhøjen, som dateres til det andet eller tredje århundrede. Underteksten til den grove karikatur er græsk og lyder "Alexamenos tilbeder gud". Æslets skryden gengives med bogstavet Y.

TORDENEN

Sporadisk skryden forekommer flere steder i det store, stærkt blandede fund af tidlige kristne og gnostiske tekster ved Nag Hammadi i den ægyptiske ørken, men to afhandlinger markerer sig som udprægede skrydetekster. Begge er forfattet af kvinder. De er åbenlyse produkter af den synkretisme, religionssammenblanding, der florerede i oldtidens Alexandria, og synes påvirket dels af Isis-aretalogierne, dels af dødetekster som de før citerede, men de har også et vist forbillede i den gammeltestamentlige *Ordsprogenes Bog*, kapitel 8, hvor visdommen i personificeret form optræder som skryder. Her hedder det blandt andet: **"Jeg ejer Raad og Visdom, jeg har Forstand, jeg har Styrke. Ved mig kan Konger styre og Styremænd give retfærdige Love; ved mig kan Fyrster raade og Stormænd dømme Jorden. Jeg elsker dem, der elsker mig, og de, der søger mig, finder mig. Hos mig er der Rigdom og Ære, ældgammelt Gods og Retfærd. Min Frugt er bedre end Guld og Malme, min Afgrøde bedre end kosteligt Sølv. Jeg vandrer paa Retfærds vej midt hen ad Rettens Stier for at tildele dem, der elsker mig Gods og fylde deres Forraadshuse. Mig skabte HERREN først blandt sine Værker, i Urtid, før han skabte andet; jeg blev frembragt i Evigheden, i Begyndelsen, i Jordens tidligste Tider; jeg fødtes, før Verdensdybet var til, før Kilderne, Vandenes Væld, var til; førend Bjærgene sænkedes[,] før Højene fødtes jeg, førend han skabte Jord og Marker, det første af Jordsmonnets Støv."**

Ordsprogenes Bog, 8:14-26. Citeret efter Bibelen. Oversættelsen af 1931. Det danske Bibelselskab 1956, s. 719f.

Jeg holder især af den Nag Hammadi-tekst, der i engelsk oversættelse bærer overskriften *The Thunder: Perfect Mind*. Det er ikke klart, om *The Thunder* skal forstås som en forfatterangivelse eller er en del af værkets titel. I en anden artikel her på hjemmesiden, *Hvem var Salome?*, påpeger jeg, at der er en svag mulighed for, at forfatteren er den fra Ny Testamente og flere apokryffe skrifter - heriblandt andre Nag Hammadi-tekster - kendte Salome, hvis sønner af Jesus blev kaldt Tordensønnerne. (I en anden tekst fra Nag Hammadi, *On the Origin of the World*, tillægges en skrydetekst, der synes at være en parafrase over dele af *The Thunder: Perfect Mind*, den gammeltestamentlige skikkelse Eva, "the first virgin").

Tordenens vilde skummer, der er bygget op som en lang række paradokser, er uovertruffent. Der er intet som stor tale. Teksten kendes kun fra denne ene afskrift på koptisk, der er foretaget omkring år 350, men menes at oprindeligt affattet på græsk langt tidligere. Her nogle udvalgte passager:

**For I am the first and the last.
I am the honored one and the scorned one.
I am the whore and the holy one.
I am the wife and the virgin.
I am [the mother] and the daughter.
I am the members of my mother.
I am the barren one
and many are her sons.
I am she whose wedding is great,
and I have not taken a husband.
I am the midwife and she who does not bear.
I am the solace of my labor pains.
I am the bride and the bridegroom,
and it is my husband who begot me.
I am the mother of my father
and the sister of my husband,
and he is my offspring.**

[...]

For I am knowledge and ignorance.

I am shame and boldness.

I am shameless; I am ashamed.

I am strength and I am fear.

I am war and peace.

Give heed to me.

I am the one who is disgraced and the great one.

[...]

**I am the one who has been hated everywhere
and who has been loved everywhere.**

**I am the one whom they call Life,
and you have called Death.**

**I am the one whom they call Law,
and you have called Lawlessness.**

[...]

**I am godless,
and I am the one whose God is great.**

The Thunder: Perfect Wisdom. Translated by George W. MacRae. Edited by Douglas M. Parrott. In: The Nag Hammadi Library. Edited by James M. Robinson. Revised edition. Leiden. E.J. Brill, 1988, pp. 297f.

On the Origin of the World. Translated by Hans-Gerhard Bethge, Bentley Layton, Societas Coptica Hierosolymitana. In: The Nag Hammadi Library. Edited by James M. Robinson. Revised edition. Leiden. E.J. Brill, 1988, p.181.

DEN TRIMORFISKE PROTENNOIA

Denne hårdkogte overskrift betyder noget i retning af "ur-sandhedens tre skikkelser". Det er dels titlen på en bog fra Nag Hammadi-fundet, og dels den måde, hvorpå den kvindelige forfatter betegner sig selv. Der er tale om en meget kompleks tekst, hvoraf vi i denne forbindelse må nøjes med at nyde et par skønne passager af skryden. Mens ophavet til *Tordenen: Fuldkomment sind* taler som menneske, udtaler forfatterinden til *Den trimorfiske Protennoia* sig nok her og der som menneske, men mest som en overmenneskelig, kosmisk faktor. Selvom hun flere gange i teksten kalder sig fader, fortæller hun klart, at hun er inkarneret i kvindeskikkelse. I den sidste af de to citerede passager erklærer hun sig for androgyn, et tilbagevendende postulat i skrydetekster.

[I] am [Protennoia, the] Thought that [dwells] in [the Light. I] am the movement that swells in the [all, she in whom the] All taks its stand, [the first]-born among those who [came to be, she who exists] before the All. [She (Protennoia) is called] by three names, although she dwells alone, [since she is perfect]. I am invisible within the Thought of the Invisible One. I am revealed in the immeasurable, ineffable (things). I am incomprehensible, dwelling in the incomprehensible. I move in every creature.

I am the life of my Epinoia that dwells within every Power and every eternal movement and (in) invisible Lights and within the archons and Angels and Demons and every soul dwelling in 8Tartaros] and (in) every material soul. I dwell in those who came to be. I move in everyone and I delve into them all. I walk uprightly, and those who sleep I [awaken]. And I am the sight of those who dwell in sleep.

I am the Invisible One within the All. It is I who counsel those who are hidden, since I know the All that exists in it. I am numberless beyond everyone. I am immeasurable, ineffable, yet whenever I [wish, I

shall] reveal myself of my own accord. I [am the head of] the All. I exist before the [All, and] I am the All, since I [exist in] everyone.

Trimorphic Protennoia. Translated by John D. Turner. In: The Nag Hammadi Library. Edited by James M. Robinson. Revised edition. Leiden. E.J. Brill, 1988, p. 513.

I am androgynous. [I am Mother (and) Father since [I copulate] with myself. I [copulated] with myself [and with those who love] me, [and] it is through me alone that the All [stands firm]. I am the Womb [that gives shape] to the All by giving birth t the Light that [shines in] splendor. I am the Aeon to [come, I am] the fulfillment of the All, that is, Me[ioroth]ea, the glory of the Mother. I cast [voiced] Speech into the ears of those who know me.

And I am inviting you into the exalted, perfect Light. Moreover (as for) this (Light), when you enter it you will be glorified by those [who] give glory, and those who enthrone will enthrone you. You will accept robes from those who give robes and the Baptist will baptize you and you will become gloriously glorious, the way you first were when you were {Light}.

And I hid myself in everyone and revealed [myself] within them, and every mind seeking me longed for me, for it is I who gave shape to the All when it had no form. And I transformed their forms into (other) forms until the time when a form will be given to the All. It is through me that the voice originated and it is I who put the breath within my own. And I cast into them the eternally holy Spirit and I ascended and entered my Light. [...]

Trimorphic Protennoia. Translated by John D. Turner. In: The Nag Hammadi Library. Edited by James M. Robinson. Revised edition. Leiden. E.J. Brill, 1988, p. 519.

HERMES-SKRIFTERNE

En del anonymt affattede skrifter fra tiden kort før vor tidsregnings begyndelse og de første tre århundreder efter er centreret om guden Hermes Trismegistos, en intellektuel konstruktion, der har mere fælles med den ægyptiske gud Thoth end den græske gud Hermes. Teksterne er et produkt af synkretismen i Alexandria. Temaet for de fleste er indvielse i mysterievidom. Bogen betitlet *Libellum XIII* er formet som en didaktisk samtale mellem Hermes og hans discipel, sønnen Tat. Opfyldt af gudens belæringer om genfødsel i ikke-legemlig form bryder sønnen ud i denne klare skrydepassage:

"Father, now that I see in mind, I see myself to be the All. I am in heaven and in earth, in water and in air, I am beasts and plants; I am a babe in the womb, and one that is not yet conceived, and one that has been born; I am present everywhere."

Hermetica. Edited by Walter Scott. Volume I. Oxford, at the Clarendon Press, 1924, p. 247.

AMAIRGEN [også transkriberet AMERGIN]

Nu tilbage til Europa. Fra det nordkeltiske område er der bevaret to skrydesange af stor ælde, en irsk og en walisisk, som har udtalt fællespræg og måske kan føres tilbage til en fælles oprindelse, enten de så skal opfattes som to brudstykker af en større, nu tabt sang eller blot kommer fra en fælles sangtradition. De er affattet på gælisk og svære at datere. Begge lægges i munden på halvmytologiske skikkelser. I det irske samleværk *Book of Leinster*, et pergamenthåndskrift, der opbevares i Dublin, findes *The Song of Amairgen*, en skrydetekst tillagt den legendariske barde Amairgen, efter sagnet en af stamfædrene til Irlands

nuværende keltiske befolkning, der kom fra den Iberiske Halvø og fortrængte øens urbefolkning. Hvis der er -en kerne af historisk sandhed i disse fortællinger, kan *The Song of Amairgen* tænkes at stamme fra Middelhavsområdet og gå tilbage til romersk eller endda førromersk tid. Sangeren opremser en mængde ting og væsener, som han identificerer sig med. Jeg gengiver her en anonym oversættelse, citeret fra Joseph Campbells *Myths to Live By*, og hvor sangens afsluttende række af spørgsmål er udeladt. Linien "**I am the bull of seven battles**" lyder i andre oversættelser "**I am a stag of seven tines**", hvilket har inspireret kunstneren Nina Sten-Knudsen til et af hendes bedste malerier.

**I am the wind that blows o'er the sea;
I am the wave of the deep;
I am the bull of seven battles;
I am the eagle on the rock;
I am a tear of the sun;
I am the fairest of plants;
I am a boar for courage;
I am a salmon in the water;
I am a lake in the plain;
I am the word of knowledge;
I am the head of the battle-dealing spear;
I am the god who fashions fire in the head.**

Joseph Campbell: *Myths to Live By*. London, Souvenir Press, 1973, p. 223.

Websiden <http://celticmythpodshow.com/Resources/Amergin.php> rummer ti oversættelser af Song of Amairgen.

TALIESIN

Den walisiske barde Taliesin skal være en historisk skikkelse, der levede i det sjette århundrede, men store dele af værket *The Book of Taliesin* menes affattet mange hundrede år senere. Det ottende af de 56 digte, der udgør bogen, hedder *The Battle of the Trees* og rummer en formidabel skrydetekst, hvor forfatteren i lighed med Amairgen ikke så meget ophæver skellet mellem menneske og gud eller mellem jeg og du, men mellem jeg og det, idet han identificerer sig med en mængde mere eller mindre håndgribelige ting. Det indbyrdes forhold mellem denne passage og *The Song of Amairgen* er ikke afklaret, men deres slægtskab er åbenbart. Selvom Kristus nævnes, ligger digtets oprindelse formodentlig tilbage i hedensk tid. Åbningslinien bringer Goethes digt *Liebhaber in allen Gestalten* i erindring; Goethes digt er imidlertid formuleret som et ønskedigt, ikke som et skrydedigt. Her et par uddrag i W.F. Skene's oversættelse fra 1868:

**I have been in a multitude of shapes,
Before I assumed a consistent form.
I have been a sword, narrow, variegated,
I will believe when it is apparent.
I have been a tear in the air,
I have been the dullest of stars.
I have been a word among letters,
I have been a book in the origin.
I have been the light of lanterns,**

A year and a half.
I have been a continuing bridge,
Over three score Abers.
I have been a course, I have been an eagle.
I have been a coracle in the seas:
I have been compliant in the banquet.
I have been a drop in a shower;
I have been a sword in the grasp of the hand
I have been a shield in battle.
I have been a string in a harp,
Disguised for nine years.
in water, in foam.
I have been sponge in the fire,
I have been wood in the covert.
[...]
When I was made,
Did my Creator create me.
Of nine-formed faculties,
Of the fruit of fruits,
Of the fruit of the primordial God,
Of primroses and blossoms of time hill,
Of the flowers of trees and shrubs.
Of earth, of an earthly course,
When I was formed.
Of the flower of nettles,
Of the water of the ninth wave.
I was enchanted by Math,
Before I became immortal,
I was enchanted by Gwydyon
The great purifier of the Brython,
Of Eurwys, of Euron,
Of Euron, of Modron.
Of five battalions of scientific ones.
Teachers, children of Math.
When the removal occurred,
I was enchanted by the Guledig.
When he was half-burnt,
I was enchanted by the sage
Of sages, in the primitive world.
When I had a being;
When the host of the world was in dignity,
The bard was accustomed to benefits.
To the song of praise I am inclined, which the tongue recites.
I played in the twilight,
I slept in purple;
I was truly in the enchantment

With Dylan, the son of the wave.
[...] When I shall go on high.
I have been a speckled snake on the hill,
I have been a viper in the Llyn.
I have been a bill-hook crooked that cuts,
I have been a ferocious spear
With my chasuble and bowl
I will prophesy not badly,
Four score smokes
On every one what will bring.
Five battalions of arms
Will be caught by my knife.
Six steeds of yellow hue
A hundred times better is
My cream-coloured steed,
Swift as the sea-mew
Which will not pass
Between the sea and the shore.
Am I not pre-eminent in the field of blood?
Over it are a hundred chieftains.
Crimson the gem of my belt,
Gold my shield border.
There has not been born, in the gap,
That has been visiting me,
Except Goronwy,
From the dales of Edrywy.
Long white my fingers,
It is long since I have been a herdsman.
I travelled in the earth,
Before I was a proficient in learning.
I travelled, I made a circuit,
I slept in a hundred islands
A hundred Caers I have dwelt in.
Ye intelligent Druids,
Declare to Arthur,
What is there more early
Than I that they sing of.
And one is come
From considering the deluge,
And Christ crucified,
And the day of future doom.
A golden gem in a golden jewel.
I am splendid
And shall be wanton
From the oppression of the metal-workers.

HUSAYN IBN MANSUR AL-HALLAJ

De islamiske sufimystikere har som mål sjælens endelige forening med Gud. Ekstase er en udbredt måde midlertidigt at opleve denne kosmiske enhed. Ophævelsen af dualiteten mellem menneske og gud betyder egentlig, at menneskeselvet kortvarigt ophører med at eksistere, men på trods af dette fremkommer sufien under sin henrivelse ofte med ekstatiske råb, *shath* (flertal: *shathiyat* eller *shatahat*), hvori ordet "jeg" kan indgå på en sådan måde, at udtalelserne for de udenforstående virker selvhævdende og groft blasfemiske. Perseren Husayn Ibn Mansur al-Hallaj (c. 858-922) blev således henrettet i Bagdad for guddommelig skryden. Inspireret af den tidligere citerede udtalelse af Jesus skal han i ekstase have udbrudt: **"Jeg er sandheden!"** Nedenunder gengives en skrydepassage fra et af hans digte, tilsyneladende også inspireret af et Jesus-citat, nemlig **"Jeg og Faderen, vi er eet"**. Mansur al-Hallaj opfattede Jesus som en sufimester, og selvproklamationer svarende til dem, der kostede Jesus livet, blev også Mansurs død.

Betwixt me and Thee there lingers an "it is I" that torments me.

Ah, of Thy grace, take this "I" from between us!

I am He whom I love, and He whom I love is I,

We are two spirits dwelling in one body.

If thou seest me, thou seest Him,

And if thou seest Him, thou seest us both.

Translated by R.A. Nicholson. In: The Legacy of Islam. Edited by Thomas Arnold and Alfred Guillaume. Oxford University Press 1931, p. 218.

Mircea Eliade: Essential Sacred Writings From Around the World. HarperSanFrancisco 1977, p. 525f.

Carl W. Ernst: Words of Ecstasy in Sufism. Albany, State University of New York, 1985.

FARID AL-DIN ATTAR

Det er formodentlig i et lønligt håb om at forebygge yderligere sådan fatal skryden, at en anden sufidigter, al-Hallajs store beundrer, Farid al-Din Attar (c. 1145-c. 1221) skrev disse pædagogiske linier:

[...]

It's not possible for any creature

to turn God-like or become the Creator.

But a truthful thing could be said

if the essence and quality of the self fade.

Everytime one becomes annihilated from these two,

He will subsist in the essence of Oneness.

The Presence in speaking of this state says:

A person does not become Us but becomes of Us.

[...]

Fifty Poems of Attar. Texts, translations and analysis by Kenneth Avery and Ali Alizadeh. Melbourne, re.press, 2007, p. 36, 109.

DJALAL-ED-DIN RUMI

Attars velmente ord fik ikke hans arvtager, digteren og mystikeren Djalal-ed-din Rumi (1207-1273), til at afholde sig fra at skrive skrydetekster. Om han ophøjer sig selv og gør sig selv Gud lig, eller om han lægger

ordene i munden på Gud (Allah) er ikke altid klart, men det først citerede vers synes dog at være et godt eksempel på, at den skrydende ikke blot går op i en sky af selvtilstrækkelighed, men bruger sin universelle identitet til at trænge sig på overfor et andet menneske. Ordene *I am nearer to you than ...* er hentet fra Koranens ord "**Jeg er dig nærmere end din halspulsåre**".

**I am your mother, your mother's mother,
I am your father, his father also;
look on me, see each living ancestor;
it is well you should understand your kin,
should learn who your body's bound to, should know
who they are whose house you are prisoned in.**

**I am your dear spouse, your wife, your husband,
I am nearer to you than your own folk,
I am what you loved, freely chose, the friend
you cannot leave - ev'n in the tomb I wait
to be your soul's only companion.... Look,
if you dare, on your mind's eternal mate.**

Translated by Elizabeth Daryush. Quoted from: The Oxford Book of Verse in English Translation. Oxford University Press 1980, p. 468.

Ophævelsen af dualiteten er et gennemgående tema i skrydetekster. Den kan både udtrykkes ved at inddrage to yderpunkter og ved omvendt at fornægte begge. Her bygger Rumi således en skrydetekst op af negationer:

**Jeg er hverken Kristen eller Jøde, hverken Mager eller Muslim.
Jeg er ikke fra Øst eller Vest, ikke fra Land eller Hav.
Jeg er ikke bleven til af Naturens Lov og ikke af Himmelsfærerne.
Jeg er ikke af Jord, jeg er ikke af Vand, jeg er ikke af Luft, jeg er ikke af Ild.
Jeg er ikke af den højeste Himmel, jeg er ikke af Jorden,
jeg er ikke af Existens, jeg er ikke af Væren.
Jeg er ikke fra Indien, ikke fra China, ikke fra Bulgarien, ikke fra Saqsîn.
Jeg er ikke fra de to Irâqers Kongerige, jeg er ikke fra Khurasans Land.
Jeg er ikke af Verden og ikke af det hinsidige, jeg er ikke af Paradis, jeg er ikke af Helvede.
Jeg er ikke af Adam, jeg er ikke af Eva, jeg er ikke af Firdawa og ikke af Ridhwân.
Mit Sted er stedløs, mit Spor er sporløs.
Det er ikke Legeme, det er ikke Sjæl, thi jeg er af Sjælenes Sjæl.
Tohed har jeg kastet bort, i de tvende Verdener ser jeg een.**

Oversat af Johannes Pedersen og citeret fra antologien *Mystik og Mystikere*. Gyldendalske Boghandel 1928, s. 74f.

Til slut et kort digt af Rumi:

**My dusty body
is heaven's light;
Angels are jealous
To watch my flight.**

**Cherubim envy
My purity;
Before my valor
All demons flee.**

Translated by A.J. Arberry. Talat Sait Halman and Metin And: Mevlana Celaddin Rumi and The Whirling Dervishes. Istanbul, Dost Yayinlari, 1983, p. 32.

KABIR

Digteren Kabir (c.1440-c.1518) stod med eet ben i islam og eet i hinduismen. Skryden er et gennemgående tema i hans digte, der ofte tager form af opremsninger af paradokser. Nedenstående digt vil nogen måske umiddelbart affeje som ren laven halløj, men Kabir havde et seriøst hovedsigte med sin digtning, nemlig at angribe vanetænkning og dobbeltmoral, og set som helhed er hans produktion er fremragende.

**Mother, I've poured glory over both families!
I ate twelve husbands at my father's house
and sixteen at the in-laws.
I tied sister-in-law and mother-in-law
to the bed, and insulted
brother-in-law.
I burned the part in the hair of that hag
who nagged me.
In my womb I got five
plus two plus four.
I ate the neighbour lady for breakfast
along with the wise old mother.
Poor thing! Then spreading the easy bed,
I stretched by legs and slept.
Now I don't come, don't go,
don't die og live.
The master has erased all shame.
Seizing the name, I dropped the world.
I caught the name -
so near!
I saw the name!
shouts Kabir.**

The Bijak of Kabir. Translated by Linda Hess and Shukdeo Singh. Oxford University Press 2002, p. 61f.

ECKHART

Meister (titlen skal egentlig gengives Magister) Eckhart (c. 1260-1327) er en af de mest spændende kristne mystikere. Han er blandt andet kendt for sentensen "**Det øje, hvormed jeg betragter Gud, er det samme øje som det, hvormed Gud betragter mig**" - efter min mening en af de mest essentielle udtalelser, noget menneske nogensinde er fremkommet med. Eckhardt er trængt ind til selve tilværelsens nerve. I det følgende citat beskriver han en henrykkelse. De første sætninger er de stærkeste. Man bemærker, hvordan Eckhart falder ned og nøjes med at være eet med Gud, efter at han dog først har hævet sig over Gud og fejlet ham til side.

I gennembruddet, hvor jeg står fri for min egen vilje, og endogså er fri for Guds vilje og for alle hans værker, ja for Gud selv, der er jeg mere end alle skabninger, der er jeg hverken Gud eller skabning, men jeg er hvad jeg var, og hvad jeg vil forblive nu og altid. Da fornemmer jeg et ryk, der fører mig op over alle engle. I det ryk bliver jeg så rig, at Gud ikke kan være mig nok efter alt hvad Han er som Gud, og med alle sine guddommelige værker. Thi i dette gennembrud fatter jeg det som jeg og Gud er tilsammen. Da er jeg hvad jeg var, da vokser jeg ikke og bliver ikke mindre, thi jeg er det ubevægelige, der bevæger alle ting. Her finder Gud intet sted mere i mennesket, thi mennesket tilkæmper sig med denne armod hvad det evigt har været og evigt vil forblive. Her er Gud og ånden ét. Dette er den sande umiddelbare armod.

Uidentificeret passage, ukendt oversættelse. Citeret fra Niels Alkjærs artikel Øjeblikke i antologien Det indre univers. Det kongelige Bibliotek og Forlaget Rhodos, 1972, s. 59.

DANTE

I tredje del af *Den guddommelige Komædie*, Paradiset, hæves digteren Dante (1265-1321) til himmelsfærerne; en kosmisk oplevelse, han fremstiller som en parallel til, hvad der overgik den mytologiske skikkelse Glaucus, som ifølge Ovid blev forvandlet til en havgud. Skønt Dante fyldes af fryd, er og bliver han dog først og fremmest en iagttagere, og passagen har ikke fuldt ud karakter af skryden. Jeg vil da heller ikke citere den her, men nøjes med at bemærke, at digteren, skønt han kalder sin oplevelse for ubeskrivelig, i det mindste i første sang, vers 70 opfinder et spændende ord for den, *trasumanar*, at transhumaniseres, der af Knud Hee Andersen oversættes til "At overskride menneskeligt mål", og af Ole Meyer til "At blive mer end menneske".

Dante: Den guddommelige komædie. Oversat af Knud Hee Andersen. G.E.C. Gads Forlag 1963, bind 3, side 3.
Dantes guddommelige komædie. På danske vers af Ole Meyer. Multivers 2000, s. 325.

ANGELUS SILESIUS

Mystikeren Johannes Scheffler (1624-1677) skrev under navnet Angelus Silesius en række vers, som alle er bygget op om den pointe, at mennesket selv er ligeså vigtigt for Gud som omvendt. De er således fjerne fra den forlorte selvnedgørelse, der plager verdens kristne. Herunder citeres tolv. Hvor gode de end er, står de digterisk i stampe og tåler dårligt at blive læst som en helhed; læseren anbefales at udvælge et eller to at tage til sig. Man bemærker også, at hvor mange vers Silesius end dynger op, lykkes det ham egentlig ikke at få sagt noget, som Meister Eckhart ikke allerede har sagt i sin ene sentens om øjet.

I know that without me
God can no moment live;
Were I to die, then He
No longer could survive.

God cannot without me
A single worm create;
Did I not share with Him
Destruction were its fate.
I am as great as God,
and He is small like me;
He cannot be above,
Nor I below Him be.

In me is God a fire
and I in Him its glow;
In common is our life,
Apart we cannot grow.

God loves me more than Self
My Love doth give His weight,
Whate'er He gives to me
I must reciprocate.

He's God and man to me,
To Him I'm both indeed;
His thirst I satisfy,
He helps me in my need.

This God, who feels for us,
Is to us what we will;
And woe to us, if we
Our part do not fulfil.

God is whate'er He is,
I am what I must be;
If you know one, in sooth,
You know both Him and me.

I am not outside God,
Nor leave I Him afar;
I am His grace and light,
And He my guiding star.

**I am the wine, which He
doth plant and cherish most;
The fruit which grows from me
Is God, the Holy Ghost.**

**I am God's child, His son,
and He too is my child;
We are the two in one,
Both son and father mild.**

**To illuminate my God
The sunshine I must be;
My beams must radiate
His calm and boundless sea.**

Fra Cherubinischer Wandersmann. Oversat til engelsk af H.G. Baynes. Citeret fra C.G. Jung: *Psychological Types*. London, Routledge & Kegan Paul, 1971, p. 256f.

JOUKAHAINEN

Den guddommelige skryden er et sundt opgør med den indstilling, der kendes fra adskillige religioner, at mennesket er skabt for at krybe for guderne præcis som en hund, der er bange for at få prygl. Bortset fra de nævnte eksempler fra islam er det dog sjældent, man ser kosmisk skryderi anfægtet eller straffet, men i det finske digt *Kalevala* straffes den unge Joukahainen for nedenstående sang ved at blive tryllet dybt ned i jorden - ikke af nogen gud, der raser over menneskeligt overmod, men af troldmanden Väinämöinen, der vredes, fordi Joukahainen lyver om sin kosmiske identitet og sin rolle ved jordens skabelse. Man kan nu indvende, at der her er tale om et rent fiktivt jeg, et litterært ego, og ikke en faktisk persons tale, men grundet omstændighederne omkring Kalevalas overlevering kan vi faktisk ikke vide noget om det. Måske var der rent faktisk engang i Finlands middelalder en mand ved navn Joukahainen, der var en storskryder. Hør her, hvad Joukahainen synger:

**Jo, jeg husker endnu mere,
nøje mindes jeg de tider,
da jeg gik og pløjede havet,
graved store fiskegruber,
høller i den dybe havbund,
jeg fordybed vigens vande,
formed skovens mørke søer,
hoked bjerg og bakke sammen,
stabled stenene i skoven.
Dertil var jeg sjettemanden,
var selvsyvende til stede,
dengang dette land blev dannet,
dengang hele verden skabtes,
verdenssøjlerne blev stillet
til at støtte himmelbuen.**

**Jeg hjalp til, da månen sattes,
dengang solen den blev anbragt,
da Den Store Bjørn blev stillet,
dengang stjernerne blev strøjet.**

Kalevala. Oversat af Hilikka og Bent Søndergaard. Museum Tusulanums Forlag 1994, s. 23.

WALT WHITMAN

Amerikaneren Walt Whitman (1819-92) har skrevet den største skrydetekst, verden har set. Titlen *Song of Myself*, der udgør en del af livsværket *Leaves of Grass*, fortæller allerede, hvor vi er henne. "Jeg er Højdepunktet af alt, der er sket, i mig er alt, som skal komme" skryder han, her gengivet i Frederik Schybergs oversættelse. Whitman forguder sig selv, men at der er tale om mere end simpel selvberuselse, fremgår af, at han flere steder, blandt andet allerede i de her citerede åbningslinier, gør klart, at alt, hvad der gælder for ham, også gælder for enhver anden. Whitman skryder ikke på andres bekostning.

**I celebrate myself,
And what I assume you shall assume;
For every atom belonging to me, as good belongs to you.**

Leaves of Grass. Edited by Sculley Bradley and Harold W. Blodgett. New York, W.W. Norton & Company, 1973, p. 28.

Her en passage fra afsnit 20 af *Song of Myself*:

**In all people I see myself, none more and not one a barley-corn less,
And the good or bad I say of myself, I say of them.**

**I know I am solid and sound,
To me the converging objects of the universe perpetually flow,
All are written to me, and I must get what the writing means.**

**I know I am deathless,
I know the orbit of mine cannot be swept by a carpenter's compass,
I know I shall not pass like a child's carlacue cut with a burnt stick at night.**

**I know I am august,
I do not trouble my spirit to vindicate itself or to be understood,
I see that the elementary laws never apologize,
(I reckon I behave no prouder than the level I plant my house by, after all).**

**I exist as I am, that is enough,
If no other in the world be aware I sit content,
And if each and all be aware I sit content.**

**One world is aware and by far the largest to me, and that is myself,
And whether I come to my own to-day or in ten thousand or ten million years,
I can cheerfully take it now, or with equal cheerfulness I can wait.**

**My foothold is tenon'd and mortis'd in granite,
I laugh at what you call dissolution,
And I know the amplitude of time.**

Walt Whitman: *Leaves of Grass*. Edited by Sculley Bradley and Harold W. Blodgett. New York, W.W. Norton & Company, 1973, p. 47f.

Og til slut et citat fra *Song of Myself*, afsnit 24:

**Divine am I inside and out, and I make holy whatever I touch or am touch'd from,
The scent of these arm-pits aroma finer than prayer,
This head more than churches, bibles, and all the creeds.**

**If I worship one thing more than another it shall be the spread of my own body, or any part of it,
Translucent mould of me it shall be you!
Shaded ledges and rests it shall be you!
Firm masculine colter it shall be you!
Whatever goes to the tilth of me it shall be you!
You my rich blood! your milky stream pale strippings of my life!
Breast that presses against other breasts it shall be you!
My brain it shall be your occult convolutions!
Root of wash'd sweet-flag! timorous pond-snipe! nest of guarded duplicate eggs! it shall be you!
Mix'd tussled hay of head, beard, brawn, it shall be you!
Trickling sap of maple, fibre of manly wheat, it shall be you!
Sun so generous it shall be you!
Vapors lighting and shading my face it shall be you!
You sweaty brooks and dews it shall be you!
Winds whose soft-tickling genitals rub against me it shall be you!
Broad muscular fields, branches of live oak, loving loungee in my winding paths, it shall be you!
Hands I have taken, face I have kiss'd, mortal I have ever touch'd, it shall be you.**

-- : *Leaves of Grass*. Edited by Sculley Bradley and Harold W. Blodgett. New York, W.W. Norton & Company, 1973, p. 53f.

ALGERNON CHARLES SWINBURNE

I digtet *Hertha*, offentliggjort i 1871 som en del af digtsamlingen *Songs Before Sunrise*, lægger den engelske digter Swinburne (1837–1909) sin kristne opdragelse bag sig og bruger den oldgermanske gudinde Hertha, en parallel til, og måske, trods den tilsyneladende kønsforskel, i virkeligheden identisk med den nordiske gud Njord, som talerør. Det meget lange digt indledes med en skrydepassage, hvor Gud skubbes til side, og jeg og du smelter sammen:

HERTHA

I am that which began;
Out of me the years roll;
Out of me God and man;
I am equal and whole;
God changes, and man, and the form of them bodily; I am the soul.

Before ever land was,
Before ever the sea,
Or soft hair of the grass,
Or fair limbs of the tree
Or the fresh-coloured fruit of my branches, I was, and thy soul was in me.

First life on my sources
First drifted and swam;
Out of me are the forces
That save it or damn;
Out of me man and woman, and wild-beast and bird; before God was, I am.

Beside or above me
Nought is there to go;
Love or unlove me,
Unknow me or know,
I am that which unloves me and loves; I am stricken, and I am the blow.

I am the mark that is missed
And the arrows that miss,
I the mouth that is kissed
and the breath in the kiss,
The search, and the sought, and the seeker, the soul and the body that is.

I am that thing which blesses
My spirit elate;
That which caresses
With hands uncreate
My limbs unbegotten that measure the length of the measure of fate.

But what thing dost thou now,
Looking Godward, to cry
"I am I, thou art thou,
I am low, thou art high"?
I am thou, whom thou seekest to find him; find thou but thyself; thou art I.
[...]

FRIEDRICH NIETZSCHE

I sin bog fra 1885, *Således talte Zarathustra*, forkynder Friedrich Nietzsche (1844-1900) overmennesket og "det gudstærke begær". Bogen synes således åbenlyst at høre med blandt skrydeteksterne, i særdeleshed da ingen kan være i tvivl om, at Nietzsche havde sig selv i tankerne med bogens titelfigur. De direkte skrydepassager er imidlertid få og små, ja næsten ikke-eksisterende og dårligt værd at gengive her. Allerede i fortalen møder læseren i stedet for den række "jeg er"-proklamationer, han måske kunne forvente, et afsnit med "jeg elsker"-proklamationer, og det viser sig hurtigt, at du'et i denne bog fylder lige så meget som jeg'et. Snarere end at hengive sig til skryden vælger Nietzsche bogen igennem at tilbyde sig som forløser. Hvor Walt Whitman gang på gang nok pointerer jeg'ets og du'ets ligestilling, så gør denne kosmiske digter dog intet for at hæve læseren med sig op i højderne; omvendt med Nietzsche, hvis holdning gør ham næsten enestående blandt skryderne; kun forfatteren til *Tordenen: Fuldkomment sind* påtager sig på samme måde - åbenlyst inspireret af Jesu ord, "Kommer til mig, alle I ..." - rollen som forløser.

Den libanesiske digter Kahlil Gibran, en stor beundrer af Nietzsche, skal mundtligt have sammenfattet Nietzsches selvopfattelse således: **"There is no god but me. I am the creator and the creation. I am the goal and the way to the goal. I shall carry man beyond man, and I shall lift him above good and evil, and set him free of all creeds and judgments, of vice and virtue and all notions that hobble his feet in his effort to reach the greater self [...]"** - en eklatant fremstilling af det skrydende jeg, der tilbyder sig som duets forløser.

Hvor stort Nietzsches selvhævderi ens var, så var det overalt forbundet med forestillingen om ham selv som den ultimative giver. I bogen *Ecce Homo* - hvor han i titlen sidestiller sig selv med Jesus - hedder det om *Således talte Zarathustra*: **"Med den har jeg skænket menneskeheden det største, der hidtil er blevet skænket den"**, og senere hævder han: **"Jeg er så langt det frygteligste menneske, der nogensinde har fandtes; dette udelukker ikke, at jeg vil være det mest velgørende"**. En enkel pragtsentens får dog stå hen som utilsløret skryden: **"Jeg er ikke noget menneske, jeg er dynamit"**. Nietzsche havde dog ikke grebet den kraftfulde metafor ud af intet; den stammer fra en anmeldelse i Berner Bund af hans tidligere bog *Hinsides godt og ondt*, og står dermed som et af få tilfælde, hvor vi får mulighed for at kigge en skryder lidt i kortene.

Friedrich Nietzsche: *Således talte Zarathustra*. En Bog for alle og ingen. Oversat af Louis von Kohl. V. Pios Forlag 1911.

Mikhail Naimy: Kahlil Gibran: A Biography. Reprint. New York, Philosophical Library, 1965, p. 119f.

Friedrich Nietzsche: *Ecce Homo*. Hvordan man bliver, hvad man er. Oversat af Niels Henningsen. Det lille Forlag 1994.

ALEISTER CROWLEY

I 1938 udgav englænderen Aleister Crowley (1875-1947) den bog, der står som det mest centrale udtryk for hans livsfilosofi, *The Book of the Law*. Et lille privattræk var udkommet i 11 eksemplarer allerede i 1925. Det er en bog, der ikke minder meget om andre bøger. Den udkom anonymt, idet Crowley hævder, at indholdet er dikteret ham af en ånd, Aiwass, under et ophold i Cairo i 1904. Aiwass er i bogen talerør for tre guder, Nuit, Hadit og Ra-Koor-Khuit, der hver står for en tredjedel af indholdet.

Bogens belæringer er isprængt egoproklamationer i nær familie med dem, man finder i de ægyptiske dødetekster. Da de tillægges guder, er de principielt i kategori med de aretologier, der i oldtiden blev tillagt Enki, Krishna og Isis. Betragter man dem som sådan, har vi her et enestående eksempel på, hvordan gudetale kan nedfældes skriftligt; nemlig som diktat via et medie. Det er imidlertid ikke så enkelt at afgøre,

hvem der egentlig er bogens jeg og du. Bag enhver gudearetalogi ligger et jordmenneskes ønske om at ophøje sig selv til gud. Tør man vove sig ind på spørgsmålet om, hvem guder egentlig er, og hvorfor og hvordan de opstår og forsvinder - eller, som her, genopstår - er det dog nærliggende at gætte på, at Nuit, Hadit og Ra-Koor-Khuit ikke så meget er genopvakte ægyptiske oldtidsguder som udtryk for dele af Crowleys bevidsthed, og at gudernes skryden dybest set er hans skryden.

Men unanset hvem det er, der skryder, rummer første del af *The Book of the Law* et skønt forsøg fra et skrydende jegs side på at opløfte og sidestille duet. Kun hos Tordenen og Nietzsche - som Crowley havde læst og beundrede - finder man på tilsvarende vis skryderen som duets forløser.

Gudinden Nuit søger forening med mennesket, men ikke i absolut forstand; at der forbliver en distance, ses af denne passage, i hvis sidste led hun nok vil dele sin ekstase med mennesket, men dog stadig stiller sig an som iagttager af ham. **"I am above you and in you. My ecstasy is in yours. My joy is to see your joy."** Nuit fortsætter: **"Since I am Infinite Space, and the Infinite Stars thereof, do ye also thus."** Og senere: **"I love you! I yearn to you! Pale or purple, veiled or voluptuous, I who am all pleasure and purple, and drunkenness of the innermost sense, desire you. Put on the wings, and arouse the coiled splendour within you: come unto me!"** Her er ingen fordømmende og straffende gud, her er ingen uddrivelse af paradiset, men tværtimod en betingelsesløs invitation til tilbagevenden. **"Come unto me"** er et citat fra den engelske King James-oversættelse af Bibelen (Matthæus 11:28); forbløffende, da Crowley senere i bogen taler om at stikke Jesu øjne ud.

Nuit fortsætter med et klart antidualistisk budskab, som lyder: **"Bind nothing! Let there be no difference made between you and any one thing & any other thing; for thereby cometh hurt"**, hvor smerte og lidelse altså fremstilles et produkt af adskillelse, og dermed af dualismen. Senere, stadig i Nuits afsnit, hedder det: **"For I am divided for love's sake, for the chance of union. This is the creation of the world, that the pain of division is as nothing, and the joy of dissolution is all"**; hvor kønsadskillelsen sættes i forbindelse med denne verdens skabelse, og sex - et hovedtema i Crowleys forfatterskab - stilles op som den genforening, der ophæver lidelsen.

Egoproklamationerne og den store tale fortsætter bogen igennem. **"I am the flame that burns in every heart of man, and in the core of every star. I am Life, and the giver of Life, yet therefore is the knowledge of me the knowledge of death. I am the Magician and the Exorcist. I am the axle of the wheel, and the cube in the circle"**, skryder Hadit i bogens anden del, der dog langt fra virker så inspireret som første del. I bogens tredje del går det helt galt. Ra-Koor-Khuit fremstår som en hadets gud, der kræver lydighed og tilbedelse, og som udsteder forbandelser og trusler. Her er der ingen løfter om ophøjelse til gudestatus, men udelukkende om belønninger i form af magt og krigslykke. Enhver rest af antidualisme er borte. Gudens udfald mod barmhjertighed og hans angreb på andre religioner og deres repræsentanter, såsom jomfru Maria, kan tolkes positivt som et oprør mod religionernes falskhed og fromme hykleri, men andet godt kan der ikke siges om Ra-Koor-Khuit. Hans skrydepassager er plumpe. I en af dem gør han sig til af at have ødelagt et univers, og hans hadefulde udfald viser, at han er parat til at gøre det igen. Her er vi på skuffende vis tilbage i den gammeltestamentlige gudsopfattelse, hvor guden svinebinder mennesket med henholdsvis trusler om straf og løfter om belønning. Bogens Nietzsche-inspirerede centralbudskab, **"Do what thou wilt"**, falder mærkværdigt nok netop i denne tredjedel, samt i bogens efterskrift, hvor den finder sin kendteste formulering, **"Do what thou wilt shall be the whole of the Law"**, hvilket er bizart, da det modsiges totalt af Ra-Koor-Khuit diktatoriske krav og befalinger, som kun kan sammenfattes: **"Do what I wilt"**. Med en sådan gud behøver man ingen djævel.

The Book of the Law kunne have fået en enestående status som skryderiets bibel, og må man begræde, at Crowley, som bogen skrider frem, forspilder sin chance for at introducere en gudsopfattelse, der ikke er baseret på undertrykkelse, men på individets frigørelse.

The Book of the Law. London, Ordo Templii Orientis, 1938.

Citaterne er taget fra The Book of the Law. Reprint. York Beach, Samuel Weiser, 1981.

EZRA POUND

**If the sun and moon should doubt
they'd immediately go out.**

William Blake (fra *Auguries of Innocence*)

Tvivl og skryden kan ikke forenes. Skryderen er en suveræn person, og en ægte skryder vakler ikke. "Bin ich ein Gott?" spørger Faust - altså er han det ikke. Alligevel ser man Sun Ra spørge "Am I 666?", og man finder hos topskryderen Edith Södergran visse tvivlende og næsten selvudslettende digte.

Man kan skryde både i ord og gerning. Digteren Ezra Pounds (1885-1972) værk *The Cantos* er et opus magnum. Det er ment som en præstation, et Herkulesarbejde, et selvmonument, og er som sådant i sig selv et rent udtryk for skryden.

Cantos er et livsværk. Dets første dele udkom 1930, de sidste 1969, og værket henstår endda uafsluttet. Udgangspunkt for skabelsen af *Cantos* var Pounds ide om egen storhed og guddommelighed. Værket rummer en del alkymistiske referencer, og man kan betragte affattelsen af *Cantos* som en alkymistisk proces, der skulle omforme digteren til den gud, han mente, han inderst inde var. I Canto II hedder det:

**"When they brought the boy I said:
"He has a god in him,
though I do not know which god.""**

Det er sig selv, han skriver om, og han skabte *Cantos* for at få denne gud frem. I Canto II lykkes det ham at frembringe en tautologi, der rivaliserer den jødiske guds samme: **"I have seen what I have seen"**. I Canto V sigter han til sig selv som **"The bride awaiting the god's touch"**.

I forhold til guden ser Pound sig selv som kvinde, der skal befrugtes. Også i Canto LXXX låner han en kvindemetafor, idet han i et enestående eksempel på, hvad man kunne kalde lånt skryden, med ordene **"I am the torch" wrote Arthur "she saith"** refererer til Arthur Symons' digt *Modern Beauty*, hvor en femme fatale sammenligner sig selv med flammen, der trækker møl til - og destruerer dem. Det er et digt, Pound ville ønske, han havde skrevet.

Cantos er imidlertid ikke bygget op af selvproklamationer. Formuleringen "I am" forekommer ikke synderlig hyppigt, og den optræder ofte snarere i forbindelse med selvudslettende betragtninger end i passager, der kan opfattes som skryden. I Canto LXXIV kalder Pound sig i en sammenligning med Odysseus for **"noman"** - ingen.

Værkets eneste deciderede skrydepassage (Canto XXVIII) er på fransk og saboteres af brud og indskud. Den lyder:

""Je suis ...

(Across the bare planks of a diningroom in the Pyrenees)

... plus fort que...

... le Boud-hah!"

(No contradiction)

"Je suis...

... plus fort que le...

... Christ!["]

(No contradiction)."

Passagen modificeres endvidere i Canto XXVIII af en tvivlspassage : **"wd. I stay and be Bhudd-ha?"**

Jo mere værket skrider frem, jo mere glimrer ordet "jeg" ved sit fravær; til sidst i en sådan grad, at det er påfaldende. I de sidste halvhundrede cantos optræder ordet næsten kun i ubetydelige indskud, for så endelig, i Canto CXVI, der står som den sidste færdiggjorte, at dukke så rigeligt op i, hvad der ligner ikke bare en tvivls-, men en falliterklæring.

" [...]

I have brought the great ball of crystal;

who can lift it?

Can you enter the great acorn of light?

But the beauty is not the madness

Tho' my error and wrecks lie about me.

And I am not a demigod,

I cannot make it cohere.

If love be not in the house there is nothing.

[...]"

Dette er Pound, der ser tilbage på sit værk og sig selv. Passagen viser, at han ikke er i tvivl om at have efterladt sig et værk af bemærkelsesværdige proportioner og således udfylder den skryderolle, der kan kaldes "den store giver". Nogen sidestilling af jeget og duet er der absolut ikke tale om. Tidligere i digtet havde han som sagt ytret ønske om at være flammen, der opbrænder møllet. Her er krystalkuglen er en religiøs metafor, agernet en seksuel reference, nemlig til pikhovedet (på latin betegner ordet glans begge fænomener). Cantos er en seksualakt mellem forfatter og læser - og vær ikke i tvivl om, at det er Pound, der ligger øverst. Han havde T.S. Eliots ord for, at han var *il miglior fabbro* - og det var det, han ville være. Passagens sidste linier viser imidlertid, at den personlige transformation til gud, som værkets fuldførelse, i lighed med alkymisternes eksperimenter (cohere sigter til alkymisternes grundformel: solve et coagula), skulle udvirke, er mislykket - noget han kun kunne se bekræftet i sit livs misère. Årsagen forklarer han selv i sidste linie: han har i sit forsøg på at tiltvinge sig gudestatus glemt andre mennesker. I en privat samtale i et af sine sidste år omtalte han livsværket *Cantos* som "botch". Det værk, der skulle bevise Pounds guddommelighed, endte med at modbevise den.

Ezra Pound: The Cantos. Fourth collected edition. London, Faber and Faber, 1987.

EDITH SÖDERGRAN

Enhver digter er uafbrudt beskæftiget med at afprøve og udfordre jegets grænser. Han nedbryder dem, udvider dem, han søger at inddrage det og gøre sig eet med det, han søger at destruere jeget, han ekspanderer det og gør sig eet med gud, naturen, folkemasserne, tingene, bogstaverne, ordene, verdensaltet. Digternes værker er da også fuld af "jeg er"-proklamationer og skryden. "Jeg er et fortov" skrev Emil Bønnelycke; "Det er mig der har malet billederne på Skagens museum" skrev Klaus Ribbjerg, og Edith Södergran skrev i eet digt "Jag är ett svärd" og i et andet "Jag är örn" - foruden at hun, inspireret af Nietzsche, kaldte sig selv for "en individ av en ny art".

Jeg holder meget af Edith Södergran (1892-1923), som var en vidunderlig digter. Mange opfatter hende som en lille, grå mus, men det var ikke sådan, hun så sig selv. Hør her, hvordan hun kunne skryde! Digtet stammer fra hendes debutsamling *Dikter* fra 1916. Når hun i første linie kalder sig neutrum, intetkøn, må det ses som et oprør mod eenkønnethedens begrænsninger, reelt identisk med det, der får andre skrydere til at kalde sig dobbeltkønnede.

VIERGE MODERNE

**Jag är ingen kvinna. Jag är ett neutrum.
Jag är ett barn, en page och ett djärvt beslut,
jag är en skrattande strimma av en scharlakanssol...
Jag är ett nät för all glupska fiskar,
jag är en skål för alla kvinnors ära,
jag är ett steg mot slumpen och fördärvet,
jag är ett språng i friheten och självet...
Jag är blodets viskning i mannens öra,
jag är en själens frossa, köttets längtan och förvägran,
jag är en ingångsskylt till nya paradiset.
Jag är en flamma, sökande och käck,
jag är ett vatten, djupt men dristigt upp till knäna,
jag är eld och vatten i ärligt sammanhang på fria villkor...**

Edith Södergran: Samlade dikter. Stockholm, Wahlström och Widstrand, 1985, s. 15.

Edith Södergran var som sagt stærkt inspireret af Nietzsche. Den svenske digter Sten Selander brugte en fællesbetegnelse for netop de to: geniale psykopater. I stedet for *Den guddommelige skryden* skulle jeg måske have kaldt denne artikel for *Geniale psykopater ...*

LAWRENCE FERLINGHETTI

I 1958 udgav den amerikanske digter, forlægger og boghandler Lawrence Ferlinghetti (1919-) digtsamlingen *A Coney Island of the Mind*, der indeholder det lange skrydedigt *Autobiography*. Stroferne "I am a tear of the sun" og "I am a lake upon a plain" afslører, at digtet er inspireret af *The Song of Amairgen*.

[...]

**I have wandered in various nightwoods.
I have leaned in drunken doorways.
I have written wild stories
without punctuation.**

I am the man.
I was there,
I suffered somewhat.
I have sat in an uneasy chair.
I am a tear of the sun.
I am a hill
where poets run.
I invented the alphabet
after watching the flight of cranes
who made letters with their legs.
I am a lake upon a plain.

I am a word
in a tree.
I am a hill of poetry.
I am a raid
on the inarticulate.
I have dreamt
that all my teeth fell out
but my tongue lived
to tell the tale.
For I am still
of poetry.
[...]

Lawrence Ferlinghetti: A Coney Island of the Mind: Poems. San Francisco, New Directions, 1958.

Digtet er her citeret fra The San Francisco Poets. Edited by David Meltzer. New York, Ballantine Books, 1971, p. 178.

MICHAEL MCCLURE

Den amerikanske digter Michael McClure (1932-), der i lighed med Ferlinghetti er tilknyttet the Beat Generation, udgav i 1959 samlingen *Hymns to St. Geryon and Other Poems*, hvori indgår digtet *Peyote Poem*, som beskriver en peyoterus, hvorunder McClures kosmiske følelse distraheres af mavesmerter, påført af indtagelsen af den euforiserende kaktus. Det aktive stof i peyote er meskalin, om hvilket en anden digter, franskmanden Henri Michaux skrev: "**It is [...] the enemy of poetry, of meditation, and above all of mystery**". McClures digt er den eneste af teksterne i denne artikel, der med nogenlunde sikkerhed er affattet under påvirkning af narkotika. Jeg nøjes her med at citere nogle af skrydepassagerne.

[...]

I am in the barren universe of no Time.

[...]

I AM STANDING HERE MYSELF BY THE STOVE

without reason or time.

I am the warmth and it is within me.

[...]

I am in the instant of space, I see all I am aware

of all

[...]

**I raise my head with the beauty of final knowledge
I step high in pride benevolence and awareness.
[...]
I KNOW EVERYTHING. I AM FILLED
WITH WEARYNESS.**

I close my eyes in divinity and pain.

I blink in solemnity and unsolemn joy.

**I am free of the instant there is no Time!
[...]
I AM AT THE POINT OF ALL HUGENESS AND
MEANING
[...]
I hear all that there is to hear.
There is no noise but a lack of sound.
I am on the plain of Space.
[...]**

De to venner, Ferlinghetti og McClure, har her frembragt to vidt forskellige skrydetekster. Michael McClures dramatiske digt giver et spontant indtryk, og man er parat til at tro, at det henstår uredigeret, ganske som det blev nedfældet under mandens rus, og at det således udgør et sjældent eksempel på autentisk og umiddelbar skryden, hvorimod Lawrence Ferlinghettis velordnede digt, ikke mindst på grund af forekomsten af citater, virker bevidst komponeret. Man skal imidlertid ikke være blind for, at det modsatte principielt kan være sandt.

Michael McClure: *Hymns to St. Geryon and Other Poems*. San Francisco, Auerhahn Press, 1959.

Digtet er her citeret fra *The San Francisco Poets*. Edited by David Meltzer. New York, Ballantine Books, 1971, p. 279ff.

Henri Michaux: *Miserable Miracle (Mescaline)*. Translated by Louise Varèse. Third printing. San Francisco. City Lights Books, 1972.

SUN RA [Herman Poole Blount]

Musikeren Sun Ra (1914-93) opfattede sig selv som en inkarnation af den ægyptiske solgud Ra. Andre gange omtaler han dog sig selv som en genfødt farao og atter andre gange identificerer han sig med selve solen. Som sådan så han sig som gud ikke bare for denne klode, men for hele solsystemet. Hans jordiske mission var at genindføre den gammelægyptiske religion og faraodømmet. I hans tekster blandes skryden med angreb på duet, som i nogle tilfælde udgør hele menneskeheden, i andre tilfælde dens herskere, især hvide, amerikanske politikere. Han bebrejder dem deres løgnagtighed, svaghed, uforståenhed, og først og fremmest at de frivilligt, under påvirkning af Bibelen, accepter døden som noget uundgåeligt. Ra tilbyder sig som forløser, men kræver lydighed, og nogen ligestilling af jeg og du er der ikke tale om. Han er absolut lige så optaget af at holde folk nede, som af at forløse dem. Skønt han forkaster Bibelen, kan man nemt få det indtryk, at hans evige hersen er inspireret af Jesu velkendte vrængen overfor folk. I en nyudgivet bog med efterladte skrifter, *Prophetika*, får man et godt indblik i Sun Ras skryden. En enkelt sentens, "**AM I 666?**", kan være inspireret af Apokalypsen, men afslører formodentlig, hvad man i forvejen godt kan fornemme, nemlig at han skylder en del til Aleister Crowley. Den tvivl, sætningen udtrykker, burde iøvrigt være en ærlig skryder fremmed.

[...]
and nothing can withstand my will
I cover the earth and hold it
like a ball in my hand
and I will dash it to bits if I want
[...]

[...]
I must ask the volcanoes of planet earth
to speak of my glory
I must ask the winds of earth
to speak of my glory
I must ask the earth itself to quake and tremble
at my presence upon the earth
I must ask the earth to change its orbit
in its journey among the stars
so it can change the destiny
of everyone on this planet
[...]

Sun Ra: Prophetika. New York, Kicks Books, 2014, p. 14f. og 28f.

MICK JAGGER OG KEITH RICHARDS

I 1968 indspillede det engelske rockorkester The Rolling Stones sangen *Sympathy for the Devil*, skrevet af gruppens medlemmer Mick Jagger (1943-) og Keith Richards (1943-). Sangen udsendtes samme år på pladen *Beggars Banquet*. Det er en fremragende moderne skrydetekst, der ikke bare er udtryk for et opblæst ego, men udfordrer den traditionelle grænsedragning mellem sort og hvidt og godt og ondt. Nok er de fleste skrydetekster blottet for moralske anfægtelser, men her ses det for første gang som hovedtema, at mørket - eller det såkaldte mørke - bliver lukket ind. Snarere end gudommelig skryden kunne man næsten tale om diabolisk skryden. Det er den yderste konsekvens af skrydeteksternes antidualisme.

Nogen vil måske indvende, at *Sympathy for the Devil* skiller sig ud fra de andre eksempler på skryden ved at beskrive et andet jeg end tekstforfatterens eller sangerens; der er ingen, der tror, at Mick Jagger ser sig selv som en inkarnation af Lucifer. Man kan altså hævde, at sangen savner de øvrige teksters autenticitet. Imidlertid vil enhver tekst, man skriver, rumme et element af een selv, og flere af de andre tekster her i artiklen kan udmærket være udtryk for et tænkt ego, uden at vi er i stand til at afgøre det. Spørgsmålet ændrer ikke tekstens karakter af skryden af høj kvalitet.

SYMPATHY FOR THE DEVIL

Please allow me to introduce myself
I'm a man of wealth and taste
I've been around for a long, long year
Stole many a mans soul and faith
And I was round when Jesus Christ
Had his moment of doubt and pain
Made damn sure that Pilate

Washed his hands and sealed his fate

[...]

I stuck around St. Petersburg

When I saw it was a time for a change

Killed the czar and his ministers

Anastasia screamed in vain

I rode a tank

Held a general's rank

When the blitzkrieg raged

And the bodies stank

[...]

I watched with glee

While your kings and queens

Fought for ten decades

For the gods they made

I shouted out,

Who killed the Kennedys?

When after all

It was you and me

[...]

Just as every cop is a criminal

And all the sinners saints

As heads is tails

Just call me Lucifer

Cause I'm in need of some restraint

So if you meet me

Have some courtesy

Have some sympathy, and some taste

Use all your well-learned politesse

Or I'll lay your soul to waste

[...]

Den komplette tekst kan læses på <http://www.metrolyrics.com/sympathy-for-the-devil-lyrics-rolling-stones.html>

GEORG OLDSKOV

Så længe, der findes mennesker, vil der blive frembragt guddommelig skryden. Det sidste eksempel er nutidigt. Georg Oldskov, en moderne mystiker, går ikke af vejen for at stille sig usympatisk an ved at associere sig selv med nazisternes ødelæggelser og ved at gøre sig ansvarlig for Buddhas død, ligesom hans påstand om at have ligget på Guds moder må virke bespottelig på mange. Teksten ender direkte med en trussel mod læseren.

MED MIT SVÆRD FLÆKKER JEG HIMMELEN

Georg Oldskov er mit navn. Nogle af slægtens genealoger har udlagt navnet som *Oldenskov* og hævdet, at klanen skulle være opkaldt efter en sådan lokalitet, men intet kan være mere fejlagtigt. Stavelsen *old*

betyder *ælde*. Enhver kender den fra ord som oldtid og oldefar. *Ham af Ælde* er mit sande navn, for jeg er rundet af de allerældste ting i denne verden.

Mig er det beskåret at fornemme altings ælde og oprindelse, uanset hvor jeg færdes. Jeg ser tingenes udspring, og jeg ser, hvor alt bærer hen. Jeg kan følge alverdens sagn tilbage til deres oprindelse. Møder jeg et menneske, ser jeg straks urdybet i dets blik; for mig eksisterer der kun genkendelse. Intet er mig nyt, ingen er mig fremmed. Jeg færdes med samme lethed blandt de levende som blandt de døde.

Og overalt har jeg virkelig været; nævn et sted, og jeg har været der; nævn en tidsalder, og jeg var til stede dengang. Jeg var til ved verdens begyndelse og gav en hånd med der, og den dag, verden når sin afslutning, vil jeg også være der.

Der er ikke den store mand, konge, kejser eller general, jeg ikke har mødt og udfordret til dyst, og der er ikke den skønne kvinde, jeg ikke har favnet; Cleopatra og dronningen af Saba, ja, selve Guds moder har sukket under mine favntag.

Ethvert alfabet forstår jeg, ethvert skriftsprog mestrer jeg. Tusinde bøger har jeg skrevet, og endnu flere har jeg brændt. Det var mig, der stak ild til biblioteket i Alexandria, og før det havde jeg forvandlet de Sibyllinske bøger i Rom til aske. Jeg bombede Holland House, og jeg førte an ved de tyske autodaféer, og det var mig, der antændte biblioteket i Sarajevo.

Jeg er beskrevet i Bibelen; Nimrod og Methusalem talte jeg blandt mine frænder. Jeg stod på Moria Bjerg og så Abraham forrette sit offer og Salomon grundlægge sit tempel.

Jeg stod ved Buddhas vugge og gav ham det mærke i panden, som han bar til sin død, og hvorpå han skulle kendes. Jeg lærte ham at gennemskue tilværelsens blændværk, og da hans tid var kommet, tilberedte jeg ham det måltid, der blev hans død.

Jeg hører til blandt gudernes tal. Alt, hvad jeg har nedfældet på disse blade, er produkter af min indsigt i sjæledybet og de kosmiske kræfter, der til stadighed omdanner denne verden. Jeg har skuet ind i himmelfærernes mekanik, og jeg er blevet suget ind i sindets dybeste og mørkeste malstrømme, og er sluppet fra det.

Jeg er mit eget lys og min egen skygge. Mit jeg er det faste punkt, hvorfra hele universet lader sig tumle. Alt er underlagt min vilje, selv skaberguden kryster jeg. Jeg er altet, der favner intet; jeg er intet, der favner alt.

Med mit sværd flækker jeg himmelen. Og bered dig, sølle læser: med denne bog vil jeg knuse din sjæl og flå dit hjerte ud.

Georg Oldskov: Månen og skyggerne. The Booktrader 2012 [i.e. 2005], s. 7f.

DEN ULTIMATIVE SKRYDEN

Hermed slutter eksempelsamlingen. Jeg ville gerne tilføje et afsnit om det, der muligvis er den essentielle, ultimative skryden, nemlig *den uarticulerede, dyriske skrigen*. Det er en skryden, der ikke kan anfægtes. Den kan måske være meget mere interessant end den verbalt formulerede skryden, men er vanskelig at indfange, da den jo netop ikke sætter sig skriftlige spor. Vil læseren vide noget om den, er der ikke andet for end at sætte i et skrig. Hvilket anbefales.

HARALD OG KRISTIAN SCHJELDERUP

Hvordan skal man forstå skryden? Skal den ses som noget positivt eller noget negativt? Min mening kan ingen være i tvivl om, men hør her, hvordan et par norske psykologer, brødrene Harald (1895-1974) og

Kristian Schjelderup (1894-1980), med udgangspunkt i den tidligere citerede tekst af Swami Abhedananda, forsøger at reducere den guddommelige skryden: **"Mens den "foreningsmystiske" længsel etter enhet med det guddommelige, psykoanalytisk svarer til en regresjon til moren, svarer den "selvmystiske" trang til egen guddommeliggjørelse til en regresjon til det lille barnets selvhverlighet. Met et uttrykk fra den psykoanalytiske teorien kunne man si: Selvmystikeren trekker sin libido bort fra de ytre objekter, og besetter narsissistisk sitt eget jeg med den."**

Harald og Kristian Schjelderup: Religion og psykologi. En studie over tre religiøse oplevelsestyper. Oslo, J.W. Cappelens Forlag, 1972, s. 106f.

Psykoanalytikere er besat af at reducere og sygeliggøre alt. Intet andet kan stille dem tilfreds. Dette begyndte allerede med Sigmund Freud, der var så forelsket i sine egne evner til skabelonagtigt at reducere alle andre mennesker til sygelige tilfælde, at denne stadige reduceren, uden at han selv opdagede det, blev ikke bare hovedformålet, men det eneste formål med hele hans virke og forfatterskab. Har man nogensinde hørt en psykoanalytiker blive begejstret? Da ikke over andet end sin egen evne til at reducere andre mennesker. Freud kunne som bekendt ikke se ud over sin egen cigar, og i bogen *Totem og tabu* får han da også kun øje på faderaspektet i religionerne. De to genier Schjelderup opsætter i deres bog *Religion og psykologi* to religionsformer som sidestykker til den af Freud beskrevne "fars-religion", nemlig "mors-religion" og "selv-religion". I stedet for at se den selv-religion, som den guddommelige skryden opfattes som udslag af, som en manifestation af selvstændighed og voksenhed sammenlignet med de former for religiøsitet, der ser guddommen som en far eller mor, vælger de at opfatte den som udtryk for den dybeste infantilitet, hvor barnet "[...] ved bare å skrike, tiltvinger [...] seg den voksnes opmerksomhet og tilfredsstillelse av sine behov."

Harald og Kristian Schjelderup: Religion og psykologi. En studie over tre religiøse oplevelsestyper. Oslo, J.W. Cappelens Forlag, 1972, s. 71.

Alle de citater, jeg har anført i denne artikel, er altså udslag af den dybeste infantilitet. Ja, enten det, eller også er de to brødre Schjelderup et par forbandede idioter. Jeg kan trøste læseren med, at det er det sidste, der er sandt!

JOSEPH CAMPBELL

Anderledes konstruktivt så myteforskeren Joseph Campbell (1904-87) på sagen. Med baggrund i skrydecitater fra Upanishaderne, Walt Whitman, Den ægyptiske Dødebog og Thomas-evangeliet samt personlige samtaler med LSD-psykologen Stanislav Grof konkluderer han tværtimod, at skryden bør danne grundlag for en fremtidig antiautoritær mytologi. Han afslutter sin bog *Myths To Live By* med disse ord:

[...] What is - or what is to be - the new mythology?

It is - and will forever be, as long as our human race exists - the old, everlasting, perennial mythology, in its "subjective sense," poetically renewed in terms neither of a remembered past nor of a projected future, but of now: addressed, that is to say, not to the flattery of "peoples," but to the waking of individuals in the knowledge of themselves, not simply as egos fighting for place on the surface of this beautiful planet, but equally as centers of Mind at Large - each in his own way at one with all, and with no horizons.

En noget mere frugtbar konklusion, må man sige, end de to freudianske papegøjer når frem til. Efter deres mening trænger Jesus, Buddha, Whitman, Södergran og de andre skrydere jo blot til at udstyres med sut og ble.

Joseph Campbell: Myths To Live By. London, Souvenir Press / A Condor Book, 1972, p. 266.

NYD OG SKRYD

Men hvad er det da, skryderen vil, og hvad er det, han gør? Han overskrider dualitetens begrænsninger og stikker hovedet ind i en sfære, hvor der ikke er noget skel mellem jeget og omgivelserne. Her mister ordet jeg sin betydning. Hvis man alligevel vælger at bruge det, gør det ingen forskel, om man siger: "Jeg er alt" eller "Jeg er intet". Det er som saltets opløsning i vand. Den oplevelse, som skryderen giver udtryk for som en art jegets apoteose, er åbenlyst identisk med oplevelser, som andre har udtrykt med ganske modsatte vendinger, nemlig som jegets opløsning, jegets ophør, jegets sammensmeltning med gud eller verdensaltet. Forskellen mellem den absolutte selvhævdelse og den absolutte selvudslettelse er dybest set kun et spørgsmål om ordvalg. Udtryk som "Jeg er gud" eller "Jeg er større end gud" kan med samme gyldighed formuleres: "Jeg eksisterer ikke længere". Skryderen er i en verden, hvor det største er lig det mindste, og hvor ordene alt og intet dækker det samme. Han er udenfor fornuftens rækkevidde, og de af hans medmennesker, der ikke evner at trodse de begrænsninger, fornuften sætter, er håbløst ladet tilbage. Fornuft er uløseligt knyttet til selvbeherskelse og er således blandt det første, skryderen kaster overbord.

Skryden er skønt. Man må virkelig nyde disse menneskeåndens vilde frembringelser. Det fører ikke til noget at foretage kvalitative sammenligninger af skrydeteksterne, ej heller at prøve at vurdere deres autenticitet; er de skrevet af mennesker, der virkelig har haft kosmiske oplevelser, eller er de rent poetiske frembringelser - ønsketænkning, om man vil? Hvilke tekster er spontane, og hvilke er velovervejede? Det lader sig ikke afgøre. Man må begrænse sig til at sige, at kun den, der har været der, ved besked - og det er et ringe liv, der ikke har budt på mindst eet kosmisk højdepunkt. Har læseren grund til at skryde? Ellers må han se at komme efter det. Stik hovedet i sky - og skryd! Men skynd dig, for verden ændrer sig, og ikke til det bedre. Den fremtidsoptimisme, Joseph Campbell i 1972 gav udtryk for, er der næppe nogen, der tør nære i dag. Det ville være skønt at afslutte artiklen med at gentage hans fromme ønske om udbredelsen af en individuel mytologi, men det kan ikke gøres uden at ledsages af en advarsel. Censur er på vej tilbage, ja, er allerede i fuld færd med at blive genindført, og hver dag vokser antallet af mennesker i dette land og i den øvrige verden, der ønsker rå straffe, inklusive dødsdomme, indført. Snart ruller der hoveder, og øksen finder gerne den, der stikker hovedet længst frem.

Så skryd, læser! Men skynd dig.

* * * * *

Denne artikel har ikke været offentliggjort før.